

27 a 8
- 32

3
23-126

Section	Office
A	
Date	35
File	216

2 400 40

MADE

Este libro es del señor Don Spoualde
Wando Bacam, en Salaca. a rza de mayo

synonimia
circu
npta
tig
Apped
ces
attribu
ta
mābra
et parts
of a agnis
appellat
licard
admodū
quā mūt
in re que
Circū
pā circū
occupat
patris
Rami
Vnus du
plex
versus

ut facilius Rhetorices studiosi teneant
Aphorismorum progymnasmata, memoria
conplectantur oportet Sex Circuns
tantias, quarum usus est duplex.
unus ut ex earum ordine series
narrandi efficiatur et disponatur,
Alter, ut dicitur oratio, et memo
ria excitetur. has quidem versus
conplectemur.
Sex sunt Causa, locus, tempus, per
sona, modus, Res, alter quis, quid
ubi, quibus auxilijs, cur quomodo,
quando.

1. quid sit circūstantia
2. unde tu atque
3. quibus circūstanti
7. quibus usus
circūstantia est
que non de qua
mug circūstantia
ideodicta
stet at quā
de his lege leg
in peritior
oratoris quā
s. ca. 10. de
quomēntis. tras
tum. l. 3. ca. 10.
dialectics

Personafaciens

Persona est quae
us, qua alius ab alio
differimus. tum in
animo tum in corpore
re, tum in extrinsecis
sitis.

In persona haec attributa specta
tur, Bona primum, que sit
triplicia, Aristoteli, et Cice
roni, Corporis, Animi, fortuna
Corporis, ut valetudo, figura
vires, etas, Animi, virtutes
vitia, artes, inertie. Animi
4. commotiones, cupiditas, me
tus, voluptas, molestia, for
tune, ut genus, amicitia, liberi
propinqui, affines, opes
diuitie, in quibus enume
randis, itemporum ordi
nem sequi volumus, collo
cabitur sic. sensus, ingenium
etas, fortuna, propositum
actio, oratio, mors, et conseque
ntia, mortem, que omnia tri
bus temporibus disponemus,
ante vitam, in vita et post vi
tam est. in hoc ualent plurij
mum personarum description
es,

2. quid persona
3. unde dicitur
3. que attributa
Personae proprie
ates. hoc uersua
colliges. forma
figura. locus, sine
ps, nomen, patri
tempus
Cupiditas, boni
mali
voluptas, boni
molestia, mali

171
H
E
m ando

que dicuntur hypotiposes. quas
in comulati sine ordinaria lectio
suppeditebit.

Res facta 2.

Hic spectantur, an magna, an pa
rva. periculosa, expers periculi.
quod fieri potest, aut non fieri
possit. facilis, difficilis. Necessaria
hoc est sine qua salva esse non
possumus, ut vita, libertas, li
berorum pudicitia, non nece
saria utilis inutilis. Iusta in
iusta, preciosa, obscura
ex quibus panditur, quis modus
sit narrandi, et potest reduci
ad tria illa bona corporis animi
et honorum.

Tempus 2.

intempore spectantur prese
ntia, preterita, futura, in
sunt autem tempora jux
ta Ciceronem quae signa
turam notant, hiems,
ver, aestas, autumnus, aut
anni tempora. ut menses,
dies, nox, hora, tempestas,
quae sunt naturalia. for
tuita vero, ut sacrificia
festi dies nuptiae quae so
let crimen gravius reddere.
nota hic temporum descri
ptiones quas greci chrono
graphias vocant.

Locus 4.

loci spectantur secundum
naturam dispositi ut ma
ritimi, an remoti a mari, pla
ni, an montosi, aequi an

lege. 12. proximis.

trapezium

trapezium

Res est totum ne
gati certo signo co
flutu brevis com
plexum

asper, salubres, an pesti
tes, opaci, an asper, etiam
fortuna, culti an inculti
celebres, an deserti, edi
ficiati an vasti obscuro
an rerum gestarum ves
tigij, nobilitati. conse
crati, an prophan. nota
bis et hic locorum descri
ptiones, topographias et chro
nographias

Modus. 5.

Maiores

Minores

Conclusio

Antecedens

Consequens

7 Ea ars est necessaria qua docet vitare errores
Sed dialectica docet vitare errores, qui in
religiosis artibus solent obrepere.
Ergo dialectica est necessaria.

A P H T H O N I I
S O P H I S T A E
Progymnasmata
Rhetorica.

17-11-798

Rodolpho Agricola Phrisio interprete.

Cum scholijs nuper additis per Franciscum Sanctium Brocensem Rhetorices professorem.

DE LA LIBRERIA
DEL REAL COLEGIO MAYOR
Reunido de Santa Cruz, y
Santa Catalina.
E. J. C. N. 20.

SALMANTICAE.
Excudebat Andreas à Portonarijs.
S. C. M. Typographus.

M. D. L. V. I.

ALPHONSVS SOLISIVS
In Scholia Sanctij.

Si vos fortè noua aspernatur futile vulgus:
Dicite ei, veteres non ne fuere noui?

APHTHONII PROGYMNASMA-
tum elenchus.

Fabula.
Historia, siue Narratio.
Chria, siue vsus, aut vtilitas.
Sententia.
Destruccio, siue subuersio.
Confirmatio, siue asseueratio.
Locus communis.
Laus.
Vituperatio.
Comparatio.
Ethopœia.
Descriptio.
Thesis.
Legislatio.

De quibus vide Quintilianum libro. 2. cap. 4.

APHTHONII SOPHISTAE
PROGYMNASMATA,

Rodolpho Agricola Phrisio interprete.

Fabula. I.

*F*abula initio poetarum fuit. Post-
ea verò, quòd erudiendis pueris apta
erat, à rhetoribus est etiam vsurpa-
ta. Est autem fabula, oratio falsa si-
militudinem exprimens veritatis: di-
ctaq; Sybarytica & Cilix & Cypria, ex inuentori-
bus nomen permutans. Euicit tamen vt magis Aeso-
pica vocaretur, quod omnium optimas Aesopus fa-
bularum conscripsit. Et sunt fabularum aliæ quidem ra-
tionales, morales aliæ, aliæ mixtæ. Rationales sunt,
quibus aliquid facientem hominem effingimus. Mora-
les, quæ ratione carentium morem imitantur. Mixta
est, in qua vtrunq; rationale & irrationale iungitur.
Id autem cuius vel docendi causa vel admonendi fabu-
la recensetur, si præponas, πρὸ ὑβδίου, id est (vt ita dixe-
rim) præfabulare: si subijcias fabulæ, ἐπι ὑβδίου, id est,
subfabulare appellatur.

Fabula di-
uina.

Præfabula
re.
subfabula-
re.

SCHOLIA.

IN FABVLA componenda duo vitanda præci-
piuntur. Primum ne oratio sit omnino ieiuna & ari-
da, sed circumstantijs sit quasi munita. Sunt autem cir-
cūstantiæ: Quis, Quid, Vbi, Quando, Quomodo,
Quamobrem. 1. Persona, Res, Locus, Modus, Tem-
pus, Causa. Deinde, ne dum hoc vitamus vitium in

EXEMPLVM.

contrarium curramus, & immodico descriptionum ambitu fastidium ingeramus.

Si morale ponatur ante fabulam, non oportet in fabula narranda multum remorari. Exemplo sit Horatianum illud:

*Quid mihi Celsus agit? monitus multumq; monendus,
Privatas ut quærat opes, & tangere vitet
Scripta, Palatinus quæcumq; recepit Apollo.
Ne si forte suas repetitum venerit olim
Grex auium plumas, moueat cornicula risum
Furtiuus nudata coloribus.*

FABVLAE autem & per se lepidæ sunt & loco appositæ, possunt persuadere, ut non immerito ab Aristotele. 2. Rheto. inter probationes referantur. Et Cicero in Partition. Maximam (inquit) facit fidem ad similitudinem veri: primum exemplum: deinde introducta rei similitudo: fabula etiam nonnunquam, & si sit incredibilis, tamen homines commouet. Quintiliani verba quoniam idem cum Cicerone asserunt, & Aphthonium nostrum non mediocriter illustrent, non fuerunt prætermittenda. Is igitur lib. 5. cap. de exemplis sic ait. Illæ quoque fabulæ, quæ etiam si originem non ab Aesopo acceperunt (nam videtur earum primus author Hesiodus) nomine tamen Aesopi maxime celebrantur, ducere animos solent, præcipue rusticorum, & imperitorum: qui & simplicius quæ ficta sunt audiunt, & capti voluptate, facilius ijs quibus delectantur, consentiunt. Si quidem & Menenius Agrippa plebem cum Patribus in gratiam traditur reduxisse nota illa de membris humanis aduersus ventrem discordantibus fabula.

Exem-

Media feruebat æstas, atq; leto inter arbusa cicadae carmine strepebant: laborabant verò formicæ: colligebantq; frumentum, quo futuræ hyemis inopiam tollerent. Veniente deinde hyeme, formicæ laboribus suis pascebantur, cicadis verò ignaua illa voluptas est versa in famem. Hoc pacto ij qui in iuuenta defugiunt laborem, in senectâ egestate tabescunt.

SCHOLIA.

Exempla dilatatæ fabulæ inuenies apud Horatiû Saty. 6. lib. 2. de mure rustico & vrmano. Et apud A. Gellium lib. 2. cap. 29. de Calsita.

Narratio. II.

Narratio est rei factæ vel tanquam factæ expositione. Diuiditur autem in poeticam, historicam, & civilem. Poetica est quæ habet expositionem fictam. Historica, quæ vetustam rerum commemorationem. Civilis est, quæ Rhetores vtuntur in causis. Insunt autem narrationi sex: Persona faciens, res facta, tempus circa quod, locus in quo, modus quo pacto, causa propter quâ. Quatuor verò sunt virtutes ipsius, perspicuitas, breuitas, probabilitas, & verborum proprietates.

SCHOLIA.

Superuacaneum hic fuerit adducere quæcumque de narratione præcipiunt Rhetores. Submissius nos geremus, quippe quibus de præexercitamentis sit negotium. Narratio igitur hæc, aut est recta, vel inclinata, vel coniuncta, vel dissoluta, vel comparata. Narratio

recta dicitur quādo maior illius pars fit per casum re-
ctum, vt illa Ouidiana. 4. Metamor.

*Pyramus & Thisbe iuuenum pulcherrimus alter,
Altera quas Oriens habuit praelata puellas, &c.*

Inclinata est quādo fit p obliquos, qualis est aliquā
do historiographorum, & Plinij in naturali historia,
vide cap. 3. lib. 8. Coniunctiua, quando interrogat cū
vehementia, vt ille ne hæc faceret? ille tantū auderet
facinus? Dissoluta, quando defunt coniunctiones. Te-
rent. Vbi te non inuenio, ibi ascendo in quendam ex-
cellsum locum. Circumspicio: nusquam: fortè ibi huius
video Byrrham. Rogo: negat vidisse, mihi molestū,
quid agam, cogito. Cōparatiua, quando fit cōparatio,
qualis est apud Salustium Catonis & Cæsaris.

E X E M P L V M.

*Persona. Si quisquam est qui Rosę decorem miratur, is animo
Res facta. mihi Veneris reputet vulnus. Amabat enim dea
Modus. Adonidem, contra Mars ipse deam amabat: pariq;
deam Adonidis amore, quo Mars Veneris, tenebatur.
Flagrabat deæ desiderio Deus: dea sequebatur homi-
nem. Similis vtrorumq; ardor, tametsi natura inter se
Causa. vt dij homoq; differrent. Inuidens Mars Adonidi,
perimere ipsum decreuit, vnicum abolendi amoris re-
medium mortem ipsius arbitratus. Percusso demum
Locus. Adonide, cū rem dea accepisset, vt succurreret, festi-
nabat: raptq; properanter inter rosaria cursu, spinis
incidit, calcemq; pedis perstrinxit, defluens autem ex
vulnere sanguis, Rosę colorem in nouam faciem mu-
tauit: sicq; Rosa quæ initio fuerat alba, in hunc quo*

nunc

nunc aspicitur transijt colorem.

SCHOLIA.

Exempla copiosæ narrationis cum circūstantijs ha-
bes apud Virgilium in opusculis de Rosa. Item apud
A. Gell. libr. 1. capi. 2. de Arione, De quo etiā Ouid. 2.
Fast. latè. De Adonide vide Politianū in Miscell. cap.
vndecimo. & Ouid. Metamor. 10. circa finem.

Chria, siue vsus.

III.

*Chria. i. vsus, est ex persona alicuius dicti factive
breuis cōmemoratio. Vocata vero est vsus, quod vti-
lis in primis sit. Est aut vsuum alius rationalis, actiuus
alius, alius mixtus. Rationalis est, qui oratiōe sola vti
le aliquid demonstrat: quale est: Plato inquit virtutis
ramos sudore & laborib. enasci. Actiuus, qui factum
solū aliquod recēset: vt, Pythagoras interrogatus quā
ta esset hominum vita, parumper videndum se præbēs,
subitò abscondit, vitæ humanæ mensurā cōspēctus bre-
uitate indicans. Mixtus est, qui ex vtroq; oratione
& factō constat: quale est Diogenis illud, qui cum vi-
disset adolescentulum immodestius agentem, pædago-
gum verberauit, subiiciēs: Quid ita talia doces? Hęc
verò diuisio est vsus: disponēs autem ipsum his capiti-
bus: Laudabis primū personā, deinde explicabis vsum:
postea confirmabis: primū causa aliqua, hinc ex con-
trario, deinceps similitudine, exemplo, testimonio vete-
rum, postremò epilogo breui concludes.*

SCHOLIA.

Quintilianus lib. 1. cap. 9. Chriarū (inquit) plura ge-

nera traduntur. Vnum simile sententiæ, quod est possum in voce simplici. Dixit ille, aut dicere solebat. Alterum, quod est in respondendo: Interrogatus ille: vel, cum hoc ei dictum esset, respondit. Tertium huic non dissimile, quum quis non dixisset, sed aliquid fecisset. Etiam in ipsis factis esse chriam putant. ut, Crates cum in doctum puerum vidisset, pædagogum eius percussit. Et aliud penè par ei, quod tamen eodem nomine appellare non audent, sed dicunt *ῥεῖδῶδες*: ut Milo quem vitulum assueuerat ferre, taurum ferebat.

EXEMPLVM.

Encomium persona. Laudari iustum est propter egregiam doctrinam Isocratem, qui nomen ipsis profecto studiis clarissimum dedit, quantaque vis esset ipsorum, experiendo exercendoque ostendit. Eo sanè gloriæ processit, ut potius dedisse nomen studiis suis, quam laudem ab ipsis accepisse videatur. Quibus autem vel Reges admonens, vel instituens priuatos, bene de hominum meruit vita, longum esset recensere. Verum quod de eruditione tradidit, haud ab *usus explicatio.* fuerit commemorare. Amator, inquit, eruditionis, à laboribus auspiciatur, sed laboribus desinentibus in utilitatem. Quod quam verè ab eo recteque dictum sit, vel hinc erit perspicere: amantes enim eruditionis à ducibus eruditionis conquiruntur primum: ad quos accedere, versarique apud ipsos, ut formi dolosum est, ita relinquere stultissimum. Et pueri quidem uunquam metu vacant, et cum adsunt præceptores, et quum venturos expectant. Succedunt præceptoribus pædagogi, duri *causa.* aspectu:

aspectu: castigantes verò cædentesque duriores. Itaque et poena ante metu ipso est grauis, et metum grauius subsequitur experimentum: errataque omnia puerorum seuerissime vindicatur: rectè facta verò, velut ad ea demum nati sint, exactissime exiguntur. Iam vero pædagogis ipsis etiam patres sunt molestiores, in deambulationibus inquirentes, et vetantes egredi in publicum, forumque ipsum suspectum habentes. Quod si ammaduertere oportuerit grauius, et velut naturæ ætatisque obliuio coercet. Veruntamen per ista, cum ad virile ætatem perueuerit puer, cumulatur virtutibus. Qui vero *Ex contrario.* veritus ista, fugerit magistros, deseruerit patres, pædagogos auersetur, prorsus expers eruditionis manebit: fugiensque metum, simul cum ipso doctrinam relinquet. Hæc nimirum Isocrati animum induxerunt, ut eruditionis acerbam vocaret radicem. Quemodmodum *Ex similitudine.* enim qui terram colunt, in ipsam multis ante laboribus subactam semina deiiciunt, fructus vero maiori comportant voluptate: sic qui ad studia accinguntur, multa cura sequentem demum gloriam comprehendunt. Asperce autem mihi Demosthenis vitam, qui oratorum omnium laboriosissimus, omnium quoque clarissimus euasit. *Ab exempli.* Tantum enim illi studij superabat, ut comam natium capitis ornamentum detonderet, multo optimum ornamentum putans virtutem: laboribus consumpsit, quæ ad voluptates reliqui profundunt. Idcirco præclare hoc *Testimonio veterum.* (ut omnia) Hesiodus ait, asperam esse ad virtutem *A 5* viam,

viam, cacumen verò molle: eandem certè quam Isocrates sententiam. Hesiodus enim viam vocavit, Isocrates autem dixit radicem: differentibus nominibus eandem vterq; sententiam explicantes. Respicentes ergo ad ista, laudabimus merito Isocratem, pulcherrimè hæc de eruditione tradentem.

Epilogus.

SCHOLIA.

Tantum enim illi studij superabat) Gellius libr. 1. cap. 2. sic ait. An autem superesse dixerint veteres, pro restare, & perficiendæ rei adesse: quærebamus. Nam Salustius in significatione ista non superesse, sed superare, dicit. *Hesiodus ait.* libro. 1. Georg.

*Virtutem posuere Dei sudore parandam,
Arduus est ad eam longusq; per ardua callis.*

Vide Ciceronis Epistolam. 18. libro. 6. Exemplum rationalis chriæ est apud Valer. Max. lib. 7. cap. 2. de Xenocrate. Dixisse aliquando pœnituit: tacuisse nunquam. Vide Adag. Silétii tutum præmiū. Actiuę tantum, Heraclitus rogatus in seditione, vt cōcordiam inter ciues componeret: consensu suggesto poposcit calicem aquæ frigidæ, cui paulū admiscuit farinæ, mox pulegii syluestris non nihil addidit: dein de epoto calice discessit: nec verbū fecit. Hoc significās ciuitatē seditiōib⁹ cariturā, si frugalitatē sectareī. Mistæ chriæ nobile exemplum est apud Plinium lib. 18. cap. 6. de Furio Cresino. & apud Plutarchū de Scyluro Scytharū Rege: Qui cū Octoginta liberos masculos haberet, iam iam moriturus virgarū fasciculum singulis porrexit effringendum. Quod cū frustra tēta

retur

reī ab oīb⁹, ipse singulas eximēs virgulas facile cōfregit: Si cōcordes (inquiēs) eritis, validi inuictiq; manebitis: si autē discordes, ibecilles, & expugnati faciles.

Sententia.

III.

Sententia est oratio breui complexu aliquid quod ad hortandum debortandumve pertinet, explicans. Sententiarum verò alia exhortans, alia debortans, alia enunciāns. Est autem alia simplex, alia composita. Præterea, alia probabilis est, alia vera, superlata alia. Exhortans sententia est: vt, Oportet hospitem præsentem a-

sententiā diuisio.

odys. 15.

mare, volentem verò mittere. Debortans: vt,

Turpe, quiete ducem totas deperdere noctes, Enunciās: vt, Pecunijs opus est, sine quibus nihil eorū quæ necessaria sunt rectè fiet. Simplex autem: vt,

Iliad. 2.

Demosthe. 1. Olynth.

Optimum id augurium est, patriam tutariis armis.

Iliad. 12.

Composita: vt,

Multos esse malum reges, rex vniquis esto.

Iliad. 2.

Probabilis: vt,

Quales amicos quisque habet: talem scias.

Vera: vt, Expers malorum vita nulli contingit.

Superlata, vt infirmius nihil homine. Hoc ergo pacto sententiā diuiditur. Tractabis verò ipsam eisdē capitibus, quæ in vsus explicatione diximus. Laudabis primum, deinde explicabis, tum confirmabis ex causa, ex contrario, similitudine, exemplo, testimonio veterū: demum breui epologo concludes. Differt autem sententia ab vsu, cō quod vsus persepe actiuus est, sententia verò semper

semper rationalis: deinde quod usus semper habet addi tam personam, sententia & sine persona effertur.

Theognis.

Exhortās. In mare fluctu uagum, ne te premat aspera egestas, sententia. Desili, & à celsis corruet Cyrne iugis.

EXEMPLVM.

Indignū Theognidi visum est. Poeticā velut rē ineptā accusari. Itaq; relictis fabularū commētis, ipse ad formandos mores, vitāq; instituendā, ipsam traduxit. Quū videret em̄ poetas cōpositis fabulis velut præclaro aliquo inuēto gaudētes, ipse satius duxit, quomodo rectē viuatur, carmine cōplecti. Laudādus certē ob vtrūq; & ob metri gratiā, & q̄ meliorū admonēs, institutionis attulit fructū. Sed huius vt alia omnia, ita hoc in primis meritō quis laudauerit, quod de paupertate dixit. Et qd̄ inquit? Viuēs in paupertate, precipitē mittere se, quō ipsam vitet, nō dubitet: tāquā melius sit p̄maturē vitā relinq̄re, quā solē dedecoris sui haberet testē. Dixit quidē ille hęc quę rectissimē ab eo dicta esse cōstabit, si quis verū volet intueri. Degens enim in paupertate, quū adhuc minor natu est, nequit exerceri ad virtutē: vt verō ad virilē peruenerit ætatē, improbitima faciet. legatus enim pro patria, pecunia corrumpetur: cōcionaturus, quō spes lucri duxerit, eō flectet orationē: ius verō dicturus, pro largiente pronuntiabit.

Ex cōtra Vacui autem paupertatis curis, & pueri ad spem. protinus honestissimam virtutis attolluntur: & viri facti

facti cuncta splendide administrant, iam in pace sumptum edendis publicè muneribus, faciendisq; ludis præbentes, iam in bello impensas, in toleranda militiæ onera conferentes. At vero quemadmodum grauibus ad stricti vinculis, quo minus liberum ipsis sit quod velint agere, vinculis prohibentur: sic in paupertate degentibus obstat, quominus exercere libertatem possint, ipsa paupertas. Irum vides, qui quum Ithacensium vnus esset, non tamen id iuris illi, quod reliquis ciuibus erat: verū tam molesta ei fuit paupertas, vt nomē quoq; inopia permutarit: nam quum primum Arnæus vocaretur, Irus appellatus est, cognomenq; ex professione accepit. Et quid oportet Irum dicere? Ipse qui Ithaca quoq; potiebatur Vlysses, postquam domum rediēs paupertatem simulabat, ipsius etiam sensit mala: delusius enim, & ab ancillis inebriatus est. Adeo etiā species est paupertatis molesta. Præclarè ergo recteq; Euripides inquit, malum esse nihil habere, neq; paupertatem nobilitatem leuare. Quomodo ergo quis satis pro dignitate laudabit Theognidem, talia tamq; grauius de paupertate monentem?

Destructio, siue subuersio. V.

Destructio vel subuersio, quam ἀνασνευή Græci vocant, est propositæ alicuius rei reprehensio. Subuertenda verò neq; manifesta valde, neq; prorsus incredibilia, sed ea quæ velut mediæ sunt conditionis. Oportet autem quum subuertere aliquid voles, primū eos reprehendere

similitudine.

Exemplo.

odys. 18.

μαγοιουδ-νευθ. i. Violenter agitatus. Testimonio veterum. Epilogo.

prehendere qui dixerūt, deinde subijcere rei expositionē postea ipsam subuertere his partibus, obscuro videlicet incredibili, impossibili, non coherente, indecoro, inutili. Hoc aut praexercitamentū omnē p̄p̄modū vim artis in se cōplectitur. **E X E M P L V M.**

primū eos reprehēdit q̄ dixerūt. Poetarum coarguere ineptiam, absurdum mihi videtur, quum vel ipsi fidem sibi detrahant, hisq̄ maxime praeter alia, quae de dijs tam imprudenter fabulantur. Prorsus enim superuacuum videtur, poetarum vllam nos habere rationem, qui deorum, quorum cura omnia gubernantur, nullam ipsi habeant curam. Et graue quidem videretur, quisquis ab ipsis deorum in fabulam missus esset: Apollinem verò, quem artis suae ducem videri volunt, impudentiae suae materiam esse, quis est qui aequo animo perpeti possit? Libet ergo audire qualia de Apolline & Daphne confingant. Daphne, inquit, ex terra Ladoneq̄ fluuio procreata est. Hanc ob egregiam speciem, eximiuq̄ oris decorem, Phœbus adamauit: cupiensq̄ Deus restinguere desiderium suū aspernantem fugientemq̄ sequutus est, sed comprehendere nequijt: verum terra mater, absumpta filia: florem eo quo puella nomine, pro ipsa exhibuit: ipsam verò in arbutum vertit, cuius rami propter desiderium puellae in coronam Pythio Tripodi dicati sunt, flos verò in mercedem cessit diuinationis. Fluitusmodi quidem sunt, quae illi fabulantur: quae quam sit in promptu confutata re, hinc facile liquebit. Daphne ex Ladone & terra **pro-**

procreata est. Quis oro tam demens, vt ex his quae *subuertit obscuro. Incredibili* quam nasci posse credat? Ipsa homo fuit, illi autem diuersam, & suam vterq̄ habebant naturam. Quomodo verò Ladon terrae coniunctus est? An q̄ aquis ipsam inundat? Quin omnes ergo fluuij, terrae mariti dicantur, cum nullus ipsam nō aquis suis irriget? Quòd si ex fluuio homo nata est, quidni ex homine fluuium quoq̄ nasci posse credemus? Qui minus enim tales ex filijs poterunt gigni, quam ex qualibus ipsi prodierunt? Iam quo pacto nuptias fluuij terraeq̄ nominant? Sentientium enim coniugium est: terra autem fluuiusq̄ sensus sunt prorsus expertes. Ipsa verò Daphne vtrum paternum sequuta genus, inter fluuios numeranda est, an pater filiae homo putandus? Verum esto, concedatur poetis nasci Daphnem ex terra & Ladone. Nata ergo puella, apud vtrū enutrita est? Vt demus enim nasci ita potuisse, vt educaretur fieri tñ non potuit. Vbi enī versata est puella? Hercle apud eū qui genuit. Equis ergo hominū vitā in fluuio ducit? Obluiscitur enī naturae suae pater, citiusq̄ submerget fluctibus, quam alet. Verum sub terra apud matrem habitauit. Latebat ergo, nullusq̄ aspectui in occulto posita patebat. Cuius autem latebat decor, nullius animum mouere desiderio potuit. Vis & hoc assentiamur poetis? Quo- *Indecoro.* modo tandem amauit Deus, & impotenti affectu à natura sua degenerauit? Amor enim omnium quae humanas sollicitant mentes, molestissimus est. Impium au- **tem**

tem videtur, grauiſſima naturæ noſtræ dijs quoq; at-
 tribuere. Nam ſi omni ex parte noſtris teneantur in cō-
 modis, qua in re mortalibus præſtabunt? Nihil autem
 malorum eſſe quod non experiantur, certum erit, ſi amo-
 re (quod omnium peſſimum eſt) torqueantur. Sed neq;
 diuina natura hanc ægritudinem capit, neq; credibile
 eſt Phoebum adamafſe. Inſequens verò puellam Phœ-
 bus, quomodo ab ea victus eſt curſu, Deus ab homine?
 Viri enim mulieribus præſtant, & Deum fœmina
 ſuperauit? Et quæ reliquis hominibus par eſſe non po-
 teſt, ei Deus ceſſiſſe credetur? Quamobrem autem fu-
 gientem puellam mater excepit? An quia malas nup-
 tias putauit? Quomodo ergo ipſa facta eſt mater?
 An verò bonas credidit? Cur ergo bonum id filiæ
 inuidit? Aut ergo mater non fuit, aut malam fuiſſe
 matrem conſtabit. Quid ita verò terra ſecum ſuis ipſa
 operibus diſſenſit, offenditq; Phoebum filiam auferēs,
 ruruſumq; reddita eiufdem nominis arbore ipſum oble-
 ctans? Non debet gratificari illi, ſi offendere ipſum
 volebat. Quare demum Deus arbore illas tripodas co-
 ronauit? Arbor enim deſiderij fuit merces, diuinationo
 vero virtutis eſt indicium. Quomodo ergo Deus con-
 iunxit ea quæ natura repugnant? Quid autem ita mor-
 talis cauſa fuit: finis verò immortalis? Sed finis ſit,
 neq; enim plura de poetis dicam, ne ipſorum ineptiam
 longius inſectando, in eandem quam in illis reprehendo
 vanitatem, videar incidiſſe.

Non coha-
 rente.

inutili.

Epiloga.

Scholia.

SCHOLIA.

Mortalis cauſa fuit, finis vero. Alij transferunt, pro
 cauſa, occaſio. pro, finis, terminus. alij pro cauſa, ami-
 ca, pro finis, amator. Extat elegantiſſima M. Portij Ca-
 tonis oratio apud T. Liuium lib. 9. dec. 4. de Baccha-
 nalibus abolendis.

Confirmatio, ſiue aſſeueratio. VI.

Cataſceue, hoc eſt, confirmatio vel aſſeueratio, eſt
 propoſitæ rei comprobatio. Aſſeueranda verò, quæ
 neq; prorsus manifeſta ſunt, neq; omnino fide vt fieri
 poſſint, habent: ſed quæ medijs quodammodo ſunt gene-
 ris. Oportet autem aſſeuerantem cōtrarijs vt eorum
 quibus deſtruentes vtuntur. Primùm enim laudet eum
 qui dixit quod aſſeuerandum eſt, deinde rem exponat:
 poſtea contrarijs eorum quæ diximus ſuprà, compro-
 bet ipſam: pro obſcuro quidem manifeſto, pro incredi-
 bili probabili, & poſſibili pro impoſſibili, & coheren-
 te pro repugnante, & decenſe pro indecoro, & confe-
 rente pro inutili. Sanè hæc quoq; exercitatio omnem
 vim artis intra ſe complexa eſt.

EXEMPLVM.

Poetas quiſquis vituperat, ipſas mihi vituperare
 Muſas videtur. Si enim quæcunq; canunt poetæ, Mu-
 ſis inſtincti profundunt, quidni planè Muſis bellum in-
 dicit, qui poetarum reprehendere conatur inuēta? Ego
 quidem quicquid poetæ dicunt, maiorem in modū lau-
 do: potiſſimum verò quod aiunt Daphnem à Phœbo
 eſſe amatam. Quid rogo tandem tam procul à fide ab-

Primū lau-
 dat eos qui
 dixerūt qd
 aſſeuerādū
 eſt. Deinde
 rē exponit.

B horrens

Postea com-
probat ma-
nifesto.
 horres istud habet? Daphne, inquit, è terra nata est
 & Ladone. An hoc ergo tam prorsus incredibile?
 Nonne rebus omnibus aqua & terra sunt origo?
 Nonne semina rerum omnium elementa præbent? Si
 verò quicquid gignitur, procedit ex terra & aqua, ni-
 mirum Daphne eisdem orta est, quibus omnia, princi-
 pijs, Ladone & terra, genita scilicet inde, vnde cuncta
 procreantur. Superabat autem Daphne facie reliquas
 omnes. Rectè quidem. Quæcunq; enim ex terra se pro-
 ferunt, primo velut natiuo proprioq; conspicua deco-
 re, pulcherrima videntur, multa enim imitatio decoris,
 pulcherrimis quoq; rebus tempore accedit: quæ verò na-
 ta primùm videnda se præbent, ea veluti quæ nullum
 adhuc decoris sui damnum fecere, blandissimè oculos no-
 stros morantur. Rectè igitur Daphne forma præsta-
Probabili.
 bat, primum ex terra procreata. Phœbus igitur quum
 decore superantem omnes videret, amore ipsius est ca-
 ptus, non iniuria. Quicquid enim in terris est, quo res
 illæ sunt conspicuæ atq; admirandæ, id est omne à dijs
 ipsis tributum. Si verò honorum omnium amabilis in-
 primis est pulchritudo, quid mirum si iucundissimū deo-
Possibili.
 rum munus, Deum quoq; habuit amatorē? Quæ enim
 dij donant, ea desiderant omnes. Conabatur autem a-
 mās Deus desiderio suo mederi, sic enim res habet: Vir-
 tutes non sine conatu maiore comparantur, & labore
 opus est quisquis ea assequi velit. Hinc ergo conaba-
 tur desiderans, nec tamen desiderans comprehendit. In-

gens

gens enim est virtus, nec ad extremam ipsius metam
 quisquam potest peruenire. Aiunt igitur amare Phœ-
 bum, non terram scilicet, nec deorum maiestatem vanis
 commentis debonestantes, sed virtutis ostendentes na-
 turā. Norat enim persequens Phœbus id quod seque-
 batur. Fugiēte autem puella, mater ipsam excepit. Cū-
Cohærente.
 eta enim quæcunq; sunt mortalem sortita naturam, qua-
 lis & ipsa fuerat Daphne, vnde orta sunt, eodē reuer-
 tuntur. idcirco in terram cecidit Daphne, ex terra pro-
 gnata. Accipiens autē puellā terra, pro ipsa reddidit
 arbusum. Vtraq; enim terræ sunt opus: & in ipsam
 hoīes reconduntur, & ex ipsa arbores nascuntur. Pro-
Decente.
 creatum autē arbusum, Apollinis honori dicatū est.
 dij enim extra cōplexū providentiæ suæ ne arbusa qui-
 dem reliquerunt, sed coronātur enatis: & primitiæ pro-
 deuntium è terris, ipsis sacrantur. Sed & arbor diui-
 nationis facta est merces. Conueniēs & hoc puto. Puel-
Conferente.
 lare enim nomen continentia tribuitur: & dare resstō
 sa, ex continentia procedit. Quoniam enim voluptatū
 expers puella est, virtutibus consecratur. Neq; enim
 posset capax futurorum esse, foedis contaminatum vo-
 luptatibus pectus. Paopter hæc ergo poetas ego admi-
epilogo.
 ror & laudo, ipsūq; veneror carmen.

SCHOLI A.

Quæcūq; enim ex terra. In Græco sic. Quæcūq; em̄
 primū ex terra prodeūt, cū naturę proueniūt pulchri-
 tudine: Nāq; multę corporū mutationes cōstituūtur,

in quibus magna conspicitur pulchritudo. Quæ vero primum apparent, sunt omnium pulcherrima.

Locus communis. VII.

Communis locus est oratio, bona aut mala quæ alicui insunt, augmentans. Dicitur autem est communis, quoniam communiter omnibus eis conuenit, quibus ea res de qua agitur, inest. Oratio enim in proditorem, omnibus in commune proditori obnoxij aptatur. Videtur autem velut secundæ orationi & conclusioni similis: ideoq; proœmii communis locus non habet. Finimus autem aliquid proœmij simile, exercendorum iuniorum causa: positoq; eo subiicies primū caput ex contrario: hinc rei expositionem: non quidem tanquam doceas (nota enim res est) sed vt exasperes. Posthanc afferes comparisonem, qua ex colatione id de quo agitur in maius extollas: hinc sententiam vel mentem, caput videlicet quod ita vocatur, exprobrans facti intentionem: deinde digressionem coniecturali antecedentem vitam in criminum suspicionem deuocabis: post id velut misericordiæ occurrendum est: tum velut postremis exercitamenti huius locis, legitimo, iusto, utili, possibili, honesto, euenturo concludendum.

SCHOLI A.

LOCI communes dicuntur primo, qui sæpè in disputationem veniunt, quales sunt: Fortuna, Honor, Veritas, Vita, Mors, Virtus, Prudentia, Iustitia, Liberalitas, Temperantia. &c. & his contraria. In causis item iudicialib⁹ sunt loci communes triplices,

ces, accusatoris tantum, defensoris tantum, & amborum simul. Accusatoris, vt augere peccati atrocitatem, & malorum non oportere misereri. Defensoris, Misericordiam captare. Illata crimina extenuare. Accusatoris & defensoris, A testibus, contra testes: Aquæstionibus, contra quæstiones: Ab argumentis, contra argumenta: A rumoribus & contra. Item loci communes sunt, quib⁹ citra personas, in ipsa vitia moris erat perorare. vt in Auarum, Adulterum, Tyrannum. De quibus agit hic Aphthonius, & Quint. lib. 2. cap. 4.

Videtur autem velut secundæ orationi similis.) Quid sit secunda oratio video à nonnullis ignorari. Syndici dicebantur qui eandem causam defendebat. Erat enim moris vt multi aliquando oratores ab eadē causa dicerent, & patrocinium suum in causam communem afferrent. Quando id euenerat, omnes oratores qui post primū egebant, dicebantur δευτερολογεῖν. i. secundas partes agere. & illorum actio δευτερολογία. i. secūda oratio siue actio. Talis est oratio Demosthenis de Leptine, & Aristogitone, & Androtione, in quibus (vt notat Libanius) parum aut nihil relictum fuerat ad probationem ab illis qui primum locum forte tenuerunt. Sunt verò hæ orationes (vt idem ait) velut epilogi tantum. Talis est & illa Ciceronis pro Cornelio Balbo, in cuius principio sic inquit Cicero. Quò mihi difficilior est hic extremus perorandi locus. &c.

EXEMPLVM.

Quemadmodum legibus constitutum est, ipsaq; apud nos iudicia censuerunt, pendat legibus pœnas is, cuius scelere nec leges fuerant amplius permansuræ. Quòd

B 3 si præ-

Proœmium
posterius.

Ex contra-
rio.

Expositio
rei.

si præfenti absolutus iudicio æquabiliorẽ populo se-
se foret præbiturus, esset fortè quod quis illi remitte-
ret pœnam. Quum verò elapsus in præfentia, sit lon-
gè violentior futurus, iniustum certè fuerit futuræ ty-
rannidis initium præfenti delicto cõdonari. In reliquis
autem fortasse non magnũ iudicum periculum fuerit, si
quauis nocentem impunitum patiamur elabi. Tyran-
nidis verò affectatæ si absoluatur, certum est ad iudi-
ces præcipuum pertinere discrimen, quos cum ipsis iu-
dicijs sublatum iri constat potiente rerum tyranno. Vi-
demini autè mihi, iudices, in eius solũ, quod in præfen-
tia est, contemplatione, mentem habere defixam, virtu-
tis seueritatisq; maiorum nostrorum obliu: quorum iu-
stius erat reputare animoq; proponere sententiam, qui
nobis velut maximum incomparabileque munus rempu-
blicam omni dominatione solutam reliquerũt. Optimè
quidem illi atq; rectissimè. Quando enim fortuna ipsa
varietate sua inconstantè se diuersamq; hominibus præ-
bet, proinde mentes quoq; hominũ ad rectè secusq; agẽ-
dum multiplici flexu trahuntur. Hinc inæqualitati for-
tunæ, legum inæqualitatem opposuerunt, instituerũtq;
Rempub. velut vnã ciuium omnium sententiã facien-
tes, vt fortunam nunc prementem res cuiusq;, nunc ex-
tollentem, legum constantia æquaret. Cuius iste aut im-
memor, aut contemptor potius, scelestissimo secũ consi-
lio instituit, vt Rempublicam deleret: taliaq; secũ dis-
serebat: Quorsum hoc ergo per deos immortales? su-
pra

pra oēs positus, omnibus me patiar equari? Frustraq;
permitto cumulare opes mihi fortunam, si eadem quæ
reliqui faciam, eadem feram: & collecti pauperes iudi-
cant quod pauperibus videtur. Lex est, mihiq; præfer-
tur. quousq; ergo hæc? aut quis erit his modus? Occu-
pabo arcem, & pessimè perituras longè abigam leges,
eròq; reliquis ego lex potius, quàm reliqui mihi. Hæc
secum ipse cogitabat: modum verò votorum suorum
finem assequutus est: obstitit enim beneuolentia deo-
rum. Quid ergo? non iniquissimũ est, si propter ea quæ
frustra conatus est, summam dijs gratiam debemus,
propter eadem hæc hunc hodie conseruari? Scelera-
tus est homicida, sceleratior tamen multo tyrannus. ^{cõparatio.}
Ille enim vnum, quisquis is fuerat, perimit, hic verò to-
tas cõuellit ciuitatis fortunas. Quantò ergo minus est
parum offendere, quàm occidere omnes; tantò contrà
eo qui hominem occidit, grauior est tyrannus. In alijs <sup>serètia vel-
mens.</sup>
autem reis euenit plerunq;, vt tametsi grauisima ad-
miserint, mentem eximãt delicto, animoq; defendãtur.
Solutus autem tyrannus fiduciam non habet, vt inuitum
se dicere queat, tantum scelus suscepisse. Nanq; si inui-
tus tyrannidem aggredieretur, esset fortasse ratio ali-
qua huius ipsum conatus absoluere. Verũm cum ante
attentatam rem, multũ secum diuq; deliberauerit, quo-
modo iustum cuiquã videbitur culpa carere ipsum qui
ante opera mente quoq; factus est tyrannus? Alij er-
go quicunq; in ius vocantur, præfentis solum criminis <sup>Digressio
coniectura-
lis.</sup>
rationem

rationem repossuntur: & propter prioris vitæ rectè facta, plerūq; præsentibus ignoscitur. Solus verò iste vtriusq; temporis iudiciū subeat oportet. Liquet enim immoderata præterita tulisse ipsum, quibus ad tantum flagitij peruenit: & præsentia certè præteritis longè sunt molestiora. Itaq; vtrorūq; det poenas, & eorum quæ antè, & eorum quæ præsentī sceleris conatu deliquit. Labet autem videre, cuius preces præsentī ipsum discrimine sunt exēpturæ. Liberi nempe. Verū quum supplicantes vobis, flentesq; illos videbitis, putate assistere vobis leges, quarū vos respectu moueri multò rectius est, quàm liberorum ipsius. Illos enim speratę dominationis fuerat relicturus hæredes: leges verò q̄ iudicandi decernendiq; de ipso potestatem habetis, præstant. Itaq; per quas quod iudices estis, vobis datur, pro eis iustus fuerit vos suam ferre. Si enim rectè leges iubent eos qui patriam liberant, honoribus prosequendos esse: re inquitur necessariò, vt qui in seruitutem deduce re ipsam conantur, puniatis. Iustum autem est, vt tantū vobis det poenarum, quantū ipse sceleris admisit. Proderitq; corruens tyrannus, statum enim legum confirmabit. Expeditum autem de ipso sumere supplicium. Neq; enim quemadmodum ipse ad asserendam tyrannidem satellitibus, ita vos ad depellendum ipsum auxilijs opus habetis, sed sufficiet iudices sola vestra sententia cuius quum à Repub. ius potestatemq; acceperitis, pulcherrimum quoq; erit pro reipublicæ salute ipsam experiri:

Misericordia occurr.

Legitimum

Inustum.

Vtile:

possibile.

Honestum. Euenturum

periri: faciliq; cognitione totam hanc præsentem tyrānidis potestatem auferetis.

SCHOLIA.

Quando enim fortuna ipsa.) Locus corruptus est. verba Græca ad verbum accipe. Quoniam autem aliquando diuersa hominibus fortuna solet accidere, & hominum mentes euertere: corrigentes fortunæ inæqualitatem legum equalitate, leges inuenefunt, vnā erga omnes ex ipsis sententiam componētēs. Et hoc est ciuitatibus lex, correctio malorum quæ fortuna perpetrat.

Laus.

VIII.

Laus est oratio, bona alicuius enumerans. Laudandæ verò sunt personæ, res, tempora, loci, ratione carētia animalia, & plantæ. Personæ, vt Thucydides, aut Demosthenes: res, vt iustitia aut temperantia: tempora, vt ver, æstas: loci, vt portus, horti: bruta animalia, vt equus, bos: plantæ, vt vitēs, olea. Laudamus verò, & communiter, & singulatim. Communiter, vt omnes simul Athenienses: priuatim, vt Atheniensem vnum aliquem. Hæc verò diuisio est laudis. Dispones autem ipsam hoc pacto: primum proxiimum pro qualitate rei ipse. Inde subijcies genus, quod diuiditur in gentem, patriam, maiores, & patres. Post id educationem explicabis, quæ institutione, arte, & legibus continetur. Hinc præcipuum laudum omnium caput subdes, res gestas, quas diuides in ea quæ sunt animi, & quæ corporis sunt, & quæ fortunæ. Animi, vt quæ fortitudi

Diuisio laudis.

nis sunt, quæ prudentiæ. Corporis, vt decorem, velocitatem, robur. Fortunæ, potentiã, amicos, opes. Adde deinde comparationẽ, qua id quod laudatur, alteri collatum tollatur in maus. Postremo epilogo, qui precationi similior sit, concludes.

SCHOLIA.

Ex Græco multa defunt, quæ sic restituuntur. *Εὐκωμία*. id est. Laus est oratio bona quæ alicui insunt enumerans. Dicitur autem sic quòd antiquitus *Ἐπὶ κώμας*. id est in vicis canebatur. Nam *κώμας*. angiportus dicebant antiqui. Differt encomium ab hymno & *ἑρᾶνο*, quòd hymnus deorum est, encomium autem mortaliũ: *Ἐρᾶνος* quoq; paucis absoluitur, encomiũ vero ex artis præceptione dilatatur.

EXEMPLVM.

Proœmium

Thucydides laus. Digni sunt quos laudibus prosequamur, qui vtilia vitæ inuenerunt, atq; quorum industria pulcherrima rerum facta sunt locupletiora: & inuenta honesta illorum ingenijs accepta referri par est, qui ea in lucem protulerunt. Meritò ergo *Thucydides* oratione mihi celebrandus est, qui ipsi plurimum attulit ornamenta. Omnes enim de vlla humanarum rerum parte bene meritos æquum est venerari: *Thucydidem* verò eo magis, quòd pulcherrimo omnium illustrando curam suam impendit. Neq; enim quicquam eloquentia pulchrius, neq; *Thucydide* quengquam bene dicendi gloria præstantiorem inuenire est. Nactus autem *Thucydides* eam

des eam est patriam, quæ & vitam pariter illi & eruditionem præberet. Neq; enim alio in loco natus est, quàm vnde omnis benedicendi ratio profuxit: originẽque vitæ sortitus *Athenis*, reges generis habuit sui auctores. Itaq; ab vltima protinus origine, clariore maiorum fortuna est illustratus. Vtraque ergo habens, & generis amplitudinẽ, & ciuitatis statum popularẽ, quòd clarior vtrunque fieret, est ab vtroq; adiutus. Ne enim ad iniustas opes potẽtiãque delaberetur, equalitate legum prohibitus est: nèue in obscura reliquæ plebis vilitate delitesceret, felicitate generis est consequutus. Talibus igitur procreatus, in repub. interque leges educatur, quas certè optimas esse vitæ magistras in confesso est. Inter leges autem armaque viuere instituens, eruditioni simul atque rei militari operam dare decreuit: neque studia in armis deserens, neq; arma, vt præcipuam prudentiæ partem, relinquens: vnoque conatu duarũ diuersarumq; artium curam habebat, coniungens ingenio pariter ea quæ natura sunt separata. Vt tandem ad virile peruenit robur, occasionem quæ suum proferẽdis eis quæ pulchrè fuerat in ætate meditatũ. Nec defuit causa, bellumque protinus est ortum: ipseq; res ab vniuersa gestas *Græcia* literis complexus, posteritati mandauit conseruator eorum & velut instaurator, quæ bellorum deleuit iniuria. Nec passus est quod quisque gessit, temporũ situ aboleri. Ex ipso ergo cognoscitur captã esse *Platæam*, scitur *Atticã* esse vastatã. Tenetur

Patria,
Miores.
Educatio,
Res gestæ,
Lib. 2. & 3.

Lib. 2. Atheniensium classibus Pcloponesi oras esse nauigatas. Certatum est nauali pugna apud Naupactum: nõ est nos Thucydides id passus latere. Lesbos ab Atheniensibus est capta, id quoque ab ipso indicatur. Cum Ambraciotis pugnatum est: hoc & ne diuturnitas aboleret, effecit. Iudicium Lacedæmonicum non ignoratur. Sphacteria & Pylus ingentes Atheniensium labores non latent. Concionantur Corcyraei Athenis, Corinthij ipsis contradicunt. Aeginates accusanturi Lacedæmona proficiscuntur. Iam verò à belli consilio Lacedæmonios Archidamus absterrens, contra Sthenelaides ad bellum suscipiendum impellens. Ad hanc Pericles legationem Laconicam contemnens, neq; passus deficere animo propter pestilentiam Atheniensis. Cuncta hæc, Thucididis opera, ingenioq; in omne æuum ab obliuione vindicantur. Quis autem Herodotum ipsi comparauerit? Ille enim ad voluptatem legentium scripsit, hic omnia ex rebus ipsis atq; veritate deprompsit. Quanto verò quod ad alienam fit gratiam, infra id est, quod fit ad veritatem: tanto post se Thucydides Herodotum relinquit. Erant alia quoq; per multa, quæ de Thucydide dicerentur, nisi quò minus omnia diceremus, laudum illius nobis obstaret multitudo.

SCHOLIA.

Iudicium Lacedæmoniorum. In Græco sic. Iudicium Lacedæmoniorum iniustum non ignoratur.

ALIUD

ALIUD EXEMPLVM.

Sapientiae laus. Sapientiam adipisci, felicitatis est, Proeminens
Laudare autem pro dignitate ipsam, maius est quam
vt nostris id viribus assequi possimus. Tantum enim illi superat gloriae, vt comune quoddam deorum immortalium bonum esse credatur. Quum enim deorum vnus quisq; velut descriptam officij sui tueatur partem, Iuno nuptijs praesit, bellis Mars cum Pallade, Vulcanus inter ignes fabriles suas exerceat partes, ducat nauigantes Neptunus, & quisque alius aliud sibi vendicet, sapientiam in commune sibi asserunt omnes: praecipue verò pra omnibus Iupiter, quanto reliquis maior est, tanto omnium quoq; sapientissimus existimatur: vnaq; sapientia est, quæ vel maximè eternam Ioui prestat potestatem. Et dij quidem natiuam ipsam cognoscunt tamq; sibi habent, munere autem ipsorum in terras quoque delata est, & deorum filij, hominum ipsam generi intulerunt. Quamobrem merito laude prosequendi mihi videntur poetae, qui Palamedem Nestoraq; & si quis alius sapiens olim fuisse canitur, deorum fuisse filios tradiderunt, non quidem illi vano commento deorum naturam velut permutare conati, quam ne dij quidem ipsi permutare possent, sed generis permixtione communicationem indicantes virtutis: vt qui diuina quadam cæteris admiratione praestarent, deorum filij crederentur. Nec immerito illorum in deos referebat genus, quorum sapientia maior quam humani, origi-

Genus.

Ab operacionibus sapientia. nem videbatur affirmare diuinam. Sola autem ipsa in utroque rerum statu æquas habet vires. Nam reliquarum rerum alia bello solum probantur, alia laudamus in pace. Sapientia verò præcipua est utriusque temporis moderatrix. Sic in bello versatur, tanquam prorsus artium pacis ignara: sic pacem continet tanquam nunquam agitata strepitu bellorum. Denique tam aptè utriusque sese accommodat, ut in utro horum æstimes, et solus videatur esse dicata. Fert pacis temporibus leges, & omni tranquillitatis vititur more: in bello verò victoriam præbet. Neque armis solum superiorem facit, sed in concionibus quoque præstat inuictum. Itaque & inter bellantes, & inter pacatos sola præcellit, primasque sibi vendicat sapientia. Sola quoque diuinitatis proximè exprimit similitudinè. Sola enim velut Deus futura prospicit. Quin ipsa quoque terram agricolis attribuit, nauigantibus assignauit mare: adeo non fruges colligere sine sapientia, non nauem nisi sapientis gubernatoris præsidio freti ascendere auderemus. Itaque quicquid exhibet mare, quicquid hominum visibus terra profert, merito sapientie munus cuncta censentur. Ne cælum quidem, & si quid secretius in ipso latet, dimisit in occulto: quantum Solis se porrigit ambitus, quod spacium stellarum unaqueque circumscribit, ipsa peruestigauit. Despexit intra terras etiam: & quo pacto vita defuncti agenus, ipsa nobis aperuit. Troiam, quam capere temporis diuturnitas non potuit sapientie astus subegit: & omnem Persarum

Sarum potentiam, vnus Cyri consilium parauit. Cyclopius oculus erutus est prudenti Ulyssis inuento. Sicque quicquid est quo quisquam vincat, ab ipsa sapientia deriuat. Quis ergo ipsi fortitudinem comparasse velit, quum quicquid viribus fieri possit, ipsa etiam sapientia præstet? Adeoque si ipsam fortitudini ademeris, per se fortitudo culpanda videatur. Erant & multa alia quæ de sapientia dicerentur, nisi maiora essent quam quæ possent modica oratione complecti.

SCHOLIA.

Et omnem Persarum potentiam vnus Cyri.) Græca sententia multo aliter se habet, sic: Et Persarum vniuersam potentiam dissoluit, per vnum decernens consilium. Vt verba possint intelligi de Alexandro Magno qui Persas acie superauit, aut de Aristide quo duce Persæ victi fuerunt. Agricola cum legisset Κυβερτα. i. decernens vel firmans, emendandum duxit Κύρα. i. Cyri, qui Persarum rex fuit, & tamen Persarum imperium auxit, non destruxit.

Vituperatio.

I X.

Vituperatio est oratio quæ mala alicui in sunt complectens. Differt autem à loco communi vituperatio, quæ locus communis poenas exposcit, vituperatio verò solum habet velut nudum conuiuium. Diuiditur autem in eadem capita in quæ laus, possuntque vituperari eadem omnia, quæ & laudari: personæ, res, tempora, loci, bruta animalia, atque plantæ. Vituperamus verò & communitè & singulatim. Vbi verò procerum feceris, adiun-

ges genus : quod diuides eadem qua in laude, ratione:
deinde educationem, & res gestas, & comparisonem
& epilogum ita facies, quemadmodum in laude.

EXEMPLVM.

Premium Neq; virtutem merita laude frustrari rectum est, ne
que itidem sine reprehensione dedecora relinquere: quoniam
si non ita fiat, id quod praecipuum est amborum praemium,
vtriusq; aufertur, laudandis quidem gloria recte
factorum, vituperandis vero scelerum turpitudine. Omnes
autem male audire aequum est, qui malos sese praebuerunt:
tanto magis vero omnibus Philippum, quod omnes improbos
longe omni scelere superauit. Natus enim est ex ea gente, quae
pessima est omnium barbarorum, & quae non certis consistere
sedibus potuerit propter ignauitiam, sed coacta sit locum a loco
permutans, varijs erroribus iactari. Argiui enim primum ipsos
finibus exturbauerunt: hinc diu vagi, ad eam tandem quam
nunc incolunt regionem perlati sunt. Duplici itaq; infelicitate
implexi, & quod melioribus coacti sunt cedere, & quod in
imbecilliores violenti iniusti fuerunt, nunquam tuto habitare,
aut vacui metu agere potuerunt. Hac ex gente natus, vi hore
adhuc pro modo ortus est vrbe. Vt enim vltimi barbarorum
sunt Macedones, ita Pella Macedoniae vrbs est postrema,
ex qua ne quum mancipia quidem acceperint homines, tanti
putant. Hac ergo progenitus patria, maiores habuit patria
ipsa longe magis pudendos. Philippus enim inter

inter maiores ipsius fuit, propter generis dedecus, quo minus
rerum potiretur, prohibitus. Hinc Amyntas pater ipsius, ut
regnaret, alienis opibus fuit fulciendus: expulsus enim
Athenienses reduxerunt. Tali igitur ortus patria, tales
sortitus generis autores, apud Thebanos moratus primum
obscus fuit. Nec quauis media in Graecia versaretur,
mores conuictu mutans ad meliora deflexit, sed barbaricam
semper impotentiam inter Graecam retinuit institutionem.
Quumq; sit omne humanum genus in Graecos atq; Barbaros
diuisum, ipse velut ex vtriusque commixtus, similem
improbam in dissimilibus gentibus exercebat. Orsus ergo
primum a cognata gente, ipsam subegit, velut a perfidia rerum
suarum initia auspicatus. Inde finitimos aggressus
populos, perdomuit: captisq; deinde Paeonijs, Illyricos
est adeptus. Triballorum quoq; gentem inuadens, & quicquid
praeterea in proximo erat terrarum, omnia vno velut
impetu deuicit. Et corpora quidem barbarorum pugnando
cepit, mentes autem cum corporibus nequiuit capere:
verum defectionem meditabantur quauis armorum metu
seruirent: erantq; liberi animo, licet praesenti terrore
premerentur. Subactis ergo finitimis barbaris, continua
via Graecos inuasit: primumq; ad Thraciam
positas vrbes occupauit, cepitq; Amphipolim, Pydnam
subegit, istisq; Potidaeam adiunxit, neq; Pheras
extra Pagaseos, neq; Magnessam extra Pheras
ducens. Sed cunctae Thessalorum capiebantur
D vrbes,

urbes, & velut generis mercedem seruitutem ferebāt. Dignum sanē fuerit, exitum quoque ipsius recensere. Postea enim qui pleraq; quæ inuasit, oppresserat, subieceratq; contra fœdera eos qui fuerant fœderibus deuincti, offensi violatis fœderum sacris dij, conuenientē perfidiæ illius finem dederunt. Neque enim pugnantē, atque in acie, vt testes mortis suæ spectatoresque viros fortes haberet, ipsum occumbere voluerunt: sed medijs obruerunt voluptatibus, conueniens Philippi sceleribus funus exhibentes ipsas voluptates, quò documentū intēperantiæ illius viuo morientique præberent. *Quis autem est qui Echetur illi putet posse conferri? Echetur enim præcis extremis aliquibus corporis membris reliquum saltem corpus relinquebat: at Philippus totos cum corporibus ipsis homines perimebat. Quantoque sæuius est totum deleri hominem, quàm partem aliquā auferri, tanto perniciosior est Echeto Philippus. Desinere autem à sceleribus suis Philippus nesciebat, cum mihi victo magnitudine scelerum illius; necesse sit vt desinam plura de ipsis facere verba.*

SCHOLIA.

De Philippo Alexandri Magni patre videndus Iustinus lib. 8. & 9. Et Paulus Orosius lib. 3. cap. 12. Et Plutarch. in Alexandro. Et Thucidides lib. 2.

Vt enim vltimi) Græcè χείριστοι. i. pessimi.

Pella Macedoniae vrbs est postrema) Græcè φ α υ λ ο τ α τ ο υ. i. improbissima.

Apud

Apud Thebanos moratus) in Græco Athenienses non Thebanos inuenio, credo tamē veriorē lectionem Thebanos ex citatis autoribus.

Sed barbariam semper impotentiam) impotens ille, proprie est, q̄ sibi non pōt imperare, & q̄ dolori vel iracūdiæ succūbit, q̄ alio modo dī incōtines, aut effrenatus, sicq; apud Horatiū accipiūt. 1. Carmi. oda penultima.

Educatio.

*Contaminato cum grege turpium
Morbo virorum, quodlibet impotens
Sperare.*

Cicero. 5. Tusc. sic distrahuntur incōtrarias partes impotētium cupiditates. Idem. 4. Tusc. Color, vox, oculi, Spiritus, impotentia dictorum atq; factorum quam partem habent sanitatis?

Res gestae.

Captisq; Pœonibus, Illiricos est adeptus, Triballorū quoq;) Pœones sūt Macedonib⁹ finitimi, aut ipsi Macedones (vt inq̄t Homeri scholastes li. Iliad. 10.) aut, eo dē referēte quos nūc vocamus Pānonios. Vide Pli. li. 4. cap. 10. scribendū vero Pœones nō Pœones. Illirici sunt iu sinu Adriatici maris, nūc dicuntur Sclauones. Triballi, Illiricorum genus est.

Cepitq; Amphipolim Pydnam, Potidæam.) vrbes sunt Thraciæ. Prima in sinu Strimonico, secunda in Thermaico, Potidæa inter vtramq; vbi est Pallene.

Neg; Pheras extra Pag.) Obscure ad modum dixit. fortasseque, nec mendo vacat locus. Pheræ oppidum est Thessaliæ. Pagasa item. Magnesia non oppidum, sed puincia est inter Macedonia & Thessaliā, nō igit video quō possit ordo constare. In regione Magnesia

D 2 Methone

Methonē oppidum est, quod cū obsideret Philippus sagittæ ictu oculum amiat, quam iecerat Aſter oppidanus cum huiusmodi inscriptione. Aſter Philippo mortiferum mittit telum.

Quis autem est qui Echetum) Echetus (vt Didymus ait Odyſſ. 18.) rex erat Epiri, qui filiam Metopem siue Amphianassam ab Aechmodio vitiatam obcæcās ferreum molere hordeum coegit. Tum demum se visus illi restitutum dicens, cum illa ferreum hordeū pertriuisset. Aechmodicum autem ad epulas inuitās, extremis corporis partibus mutilauit, pudendaq; resecuit. Postea vero infania correptus, proprijsq; carnis exsaturatus, vitā exhalauit. Homeri carmina quæ idem canunt, sic Latine reddit Ferdinandus Sanctius meus frater. Loquitur autem Antinous ad Irum cum Ulyſſe luctaturum.

Sensibus hæc imis, nec inania verba, reponere.

Hic si te valido potior certamine vincet:

Nigranti petere Epeirum te puppe iubebo,

Exitiumq; virorum Echetum, regna illa tenentem:

Qui nares, auresq; tibi sæuo ære reuellet,

Et tua carniuoris canibus genitalia mittet.

Simile quiddam legimus in sacris Bibliis. Iudas em̄ aduersus Chananæos electus dux, Adonibezec fugiētem cepit, cui manuum ac pedum summitates præcidi iussit. Septuaginta enim Reges ad mensam Adonibezec amputatis manuum ac pedum summitatibus, more canum, capiebant cibum. Iudicum. i.

Comparatio. X.

Comparatio est oratio ex collatione aliquid disqui-
rens,

rens, quo id quod comparatur, in maius extollit. Comparantur autem vel bona bonis, vel bona malis, vel mala malis, vel magna paruis, vel parua maioribus. Prorsusque comparatio duplicem habet, vel laudem, vel vituperationem, vel alterutrum ex laude vituperatiōeque compositum. Est itaque totus hic comparationis locus acer in primis, maxime vero parua maioribus conferens. Comparari verò eadem omnia possunt, quæ laudari possunt, quæq; vituperari: personæ, res, tempora, loci, pecora, atque plantæ. Non oportet autem comparantem totas res totis conferre (supinum enim est, & nequaquam pugnax) sed capiti caput conferendum, cum diuidere totas, laudis sit mos, non comparationis. Comparatio autem in hoc non est posita, quando totū hoc præexercitamentum comparatio vocatur.

SCHOLIÆ.

Non oportet autem) non est (inquit) necesse, vt omnia minutatim exquiramus, caput Ciceronis cum Demosthenis capite conferentes, manus cum manibus, pedes cum pedibus. Quod in laude solet aliquando fieri. Sed ea tantum veniant in comparationem, quæ non supinam & minime pugnacem orationē efficiāt.

EXEMPLVM.

Volenti mihi virtutē conferre virtuti, cum Achil- Proæmium
le haud immeritò componendus fuerit Hector. Sunt
quidem ipsæ per se virtutes nimirum abundè honestæ,
comparatæ tamen admirabiliores videntur. Patria er- Locus.

go nati sunt non eadem, laudata tamen vterq;. Ille enim in Phthia, vnde Græciæ ipsius primum prodijt cogenitum: hic verò Troiæ, cuius habitatores deorū quoque primi fuerunt. Quòd si pari natum esse loco, affert ali quid ad laudē, nihil quidē hac in parte Achilli post habendus est Hector. Nati autem vterq; præclara patria, parem quoq; generis habuerunt dignitatē. Vterq; enim ad Iouem originem suam initiumq; generis sui refert. Pelei enim filius Achilles fuit, Aeaci verò Peleus, & Aeacus Iouis. Sic quoque Hector Priami, Priamus autem Laomedontis, & Dardani Laomedō filius, Dardanus quoque Ioue prognatus est. Progenitore autem Ioue nati vterque, reliquam quoque maiorū seriem habuerunt claritudine æqualem, Vt enim Achilles Aeacum habuit & Pelea, quorum ille Græciā liberavit pestilentia, hic Lapithis deuictis, ob egregiā virtutem deæ coniugium est assequutus: sic Hectoris Dardanus progenitor fuit, deorum primū dignus habitus conuictu: pater autem Priamus imperavit vrbis, cuius muros ipsi quoque dii fundarunt. Quòd si non minus est, quā deæ sortitum esse coniugia, deorū, idq; optimorum mensa conuictioq; vsum esse, nihil est quod quisquam maiorum gloria Hectori præferat Achillem. Talibus autem vterque maioribus procreati, ambo ad fortitudinis sese studia contulerunt: & ille quidem à Chirone educatus est: huic Priamus ipse præceptor velut naturæ quadam via, virtutis monumēta tradebat.

Par

Par itaque similisq; educatio, parem vtrique conciliat laudem. Vt autem ad virile peruenere robur, eodem in bello par vterque animi virtutisq; specimen præbuerunt. Hector enim Troianos ducebat, solusque velut obex propugnaculumque ciuitati datus, tuebatur ipsam: stetitq; quā diu fauentibus dijs & auxiliariibus est vsus. Cadēs deinde, ipsam quoque Troiam post se traxit atq; euertit: Achilles verò Græcorum præerat armis, terroreque omnes vincebat Troianos, Palladis ful tus numine atque auxilio: occubensque, spem victoriæ in reliquum abstulit Græcis, & ille quidem victus à Pallade interijt, hic autem cecidit ab Apolline confixus, natiq; ambo ex dijs, ambo quoque deos habuere mortis authores: vtque diuinitus generis initia, ita vitæ exitum accepere. Quòd si similis vtrique vita fuit, similisque mors vtrunque abstulit, quid est quo nō Hector par sit, quoque cedere debeat Achilli? Plura erant quæ dicerem de vtriusque virtute, nisi quemadmodum in his quæ dixi, ita in reliquis per omnia ipsorum gloria esset æqualis.

Ethopœia.

XI.

Ethopœia, id est (vt ita dicamus) imitatio, est expressio morū personæ propositæ. Sunt aut tres ipsius species: idolo-pœia, id est conformatio: prosopopœia, id est effictio: & eo quo diximus nomine ethopœia, id est sermocinatio. Est aut ethopœia, quæ notam habet personæ, mores solū effingit, vnde & ethopœia vocatur:

vt qua-

Genus.

Educatio.

Res gesta.

Mors.

Epilogus.

Ethopœia.

idolopœia. ut qualia faceret verba Hercules Eurystheo sibi imperante, hic notus quidem est Hercules, dicentis vero effingimus mores. Idolopœia est, quæ personam habet notam, sed defunctam, & loqui non potentem, quemadmodum ἐν Δήμοις Eupolis finxit, Aristides in oratione ὑπερ τῶν τεσσάρων. Unde & idolopœia vocatur. Pro-

psopœia. psopœia est, quando fingitur omnia, & mores, & personæ, quemadmodum Menander fecit argumentum. Argumentum enim nec rem nec personam habet pro-

Diuisiones. positam: unde prosopopœia est dicta, fingitur enim ipsa cum moribus persona. Diuiditur autem ethopœia:

ethopœia. nanque alia affectum exprimit, alia mores, alia vtrūq.

Ad affectum pertinet, quæ prorsus animi significat motū: ut qualia verba Hecuba faceret Troia subuersa. Moralis est, quæ solos exprimit mores: ut quid diceret mediterraneus primū conspicatus mare. Mixta est, quæ mores habet pariter & affectum: ut qualia loqueretur Achilles super occiso Patroclo, de bello deliberans. Mores enim consilium habet, affectum verò amicus occisus. Tractabis ethopœiam genere dicendi aperto, breui, florido, disiuncto, omni flexu atq; figura remota: proque capitibus diuides tribus ipsam temporibus, præsentī, præterito, & futuro.

SCHOLIA.

Hector Apollinis filius fuit, ut ait Porphyrius ex Ibyci poetæ testimonio, idque aliquibus in locis subindicat Homerus, creditus tamen & habitus Priami filius fuit.

lius fuit. Dicitur Hector ab ἔχω .i. habeo etiam tueor, quasi Troiæ conseruator, & murus.

Achilles, dicitur est vel ab ἄχος, quod dolorem inue-
xerit Troianis, vel ab ἀχνύειν: quia medicus erat, vel ab, α, priuatiua, & χιλῆς. i. nutrimento, quod non carne, ut alij sed medullis animalium fit enutritus à Chirone. Omnesq; hæ etymologiæ postulant, ut Achilles scribatur simplici. I. sed Aeoles solent consonantes cō duplicare, ita apud Homerum vtramq; reperias scripturam.

Priamus antea dicebat Podarces, sed capta ab Hercule Troia, ipse quoque paruulus captus fuit, & postea pecunijs redemptus, unde dicitur Priamus à πείραμαι, quod est emo.

EXEMPLVM.

Me miseram, quam aliam præ alia deflebo calamitatem? orbatam nunc liberis, quibus antea fueram insignis? <sup>Niobes que
rela p̄sens.</sup> Que copia infœlici mihi, ad quam redacta est inopiâ? Non sum iam misera vnius filij mater, quæ antea tam multis conspicua incedebam. At quantum satius foret sterilem fuisse potius, quam in lachrymas atque luctus foecundam? Longè enim infœliciori sunt loco, hæ, quæ orbitatem suam deflent, eis quæ nunquam pepererunt. Hoc enim quod experimentum amoris filiorum sum-
pserunt, destitutis postea acerbissimum est. Sed infœlicem me, quæ parem ei qui me genuit, sum experta fortunam. Orta enim ex Tantalos, qui conuictu deorum foelix, tandem ab ea est deorum amicitia euolutus, huius ^{Præteritū.}
E quoq;

quoq; cladibus meis approbo me esse genus. Coniuncta enim sunt Latonæ, perq; hanc ipsam nūc his opprimor malis, & ipsius familiaritatem filiorum orbitate deploro. Hicq; mihi finis est cum dea coniūctus, vt in calamitatibus degam. Prius namque quàm ipsi sum cognita Latonæ, foelicioꝝ ipsa fui mater: vt autem sum illi notior facta, desolata sum liberis: quorū antea quàm me nosset ipsa, insigni fui multitudine beata, Iacet ille sexus vtriusque lætus filiorum numerus, inopemq; me lachrymarum foelicitas efecit. Quò me vertam infœlix? ad quæ defleat? quod mihi ad tot defunctos liberos sufficiet sepulchrum? Miseram me, in tantis malis meis ipse quoque me deserit calamitatum mearum honor. Sed quid ista queror? Certum est mihi Deos orare, vt in aliam vertant me naturam. Vnum miseriarum mearum video remedium, vt in alicuius quod sensus vitæ sit expers, formam commuter. Sed vereor misera, ne & sic quoque, quanuis mutata, inter lachrymas agere non cessem.

Descriptio. XII.

Descriptio est oratio, narratione id quod propositū est, diligenter velut oculis subiiciens. Describuntur autem personæ, res, tēpora, loci, bruta, animalia, & plantæ. Personæ, vt Homerus in Odysea ad Eurybaten,

Latus erat humeris, ore ater, crineq; crispus.

Res, vt nauales pedestresque pugnae, quemadmodū historici. Tempora, vt ver, aut æstas, differendo quàm multi

Enturum.

odys. 19.

multi in his se proferat flores. Loci, vt Thucydides portum Thessprotarum *χευπέριον* dixit, id est, hyemalem, velut figura. Describentes verò personas, à summis ad ima vsq; ire oportebit, id est, à capite ad pedes. Res verò ab antecedentibus, & eis quæ insunt ipsis, quæq; ex ipsis solēt prouenire. Tempora verò & loca ex eis quæ ipsis continentur. Descriptionum autem alię sunt simplices, compositę alię. Simples, vt quæ pedestres, vel nauales explicant pugnas. Compositę, vt quæ res pariter temporaq; coniungunt, veluti Thucydides, qui nocturnam in Sicilia pugna describit. Simul enim & pugna quomodo facta sit, & nocte quomodo gerebatur, comprehendit. Oportet autē describentē dicēdi figura vti tenui, & multiplicibus orationē variare schematibus, prorsusq; res imitari quas describit. **EXEMPLVM.**

Arces urbibus in publicum sunt presidium constitutę. Sunt enim velut hostium arctrices, firmanurq; non magis ipsæ urbibus, quàm ipsas vrbes tuentur. Athenienseium autem arcem media Athenarum complectitur regio. Ea verò arx quam vrbi sue posuit Alexander, ob quam causam nomen habet arcis, ob id ipsum quoque vrbi additam esse, obuium est videre. Quòd enim supra urbem posita, ex summo tuetur ipsam, rectius hoc sibi conueniet nomen, quā ea qua gloriatur Athenienses. Hanc autem sicuti se habet, ita oratione quoq; prosequemur. Chiuus quidā medio è solo extollitur ingenti in sublime spacio se proferens, hunc arcem vocāt

Libro. 1.

Diuisio descriptionum

Libro. 7.

Descriptio arcis Alexandriae.

propter vtraque hæc, & quòd hostes arceat, & quòd sit in vrbe arce, id est, summo, locata, viæ ad ipsam ducunt duæ sed dissimiles. Hac enim via est, illac verò patet ingressus: mutatisque proinde nominibus, id ipsum quod sunt, vocantur. Hac namque parte pedibus quãuis, paratus & expeditus accessus est, capaxq; curruũ via. Illi verò quæ curribus inuia est, additæ sunt scalæ gradusq; supra gradum ex inferiori in sublime deducens: neq; prius quàm centenarium expleuerint numerũ desinentes: idemq; numeri est viæq; finis. Vestibulum dehinc gradus excipit claustris mediocribus obfirmatum, quatuorq; sublimes & maximæ colũnæ, quæ vias omnes ad vnum deducũt ingressum. Columnis his alias minores, pluresque columnas domus obtendit, quæ colore vario conspicuæ, eximium præbent loco ornatũ. Tectum autem diætæ in circulum circumactum, ingentem multiplicemq; imaginem complectitur rerum. Introeunti autem arcem locus offertur quatuor eisdemq; equis lateribus diuisus: proinde quoq; tota edificiij figura efficitur quadrata. Aula in medio est columnis inclusa. Eam porticus excipiunt, & eæ quoq; æqualibus diuisæ columnis, ita in medio dispositis, vt neutram in partẽ sint nihil quicquam deflexæ. Vnaquæq; autẽ porticus ad obliquam alteram finitur, & duplex est columna ad vtramque porticum diuisa, vt illa quidem desinat, hac verò rursus incipiat. Addita autẽ porticibus introrsum armaria, quibus libri reconduntur: eaque semper, si

cui va

cui vacet aut libeat legere aliquid, patent, totamq; velut urbem ad philosophiæ cultum adhortantur. Aliã item loca sunt ad venerationem deorum vetustorum instituta. Tectum porticum auro distinctum, vertices columnarum ære fabricati, auroque supernè inclusi. Neque verò aulæ simplex ornatus est, verum alius atque alius: quorum hic quidem Persei continet certamina, ille autem aliud. Media autem arce columna immensa altitudine se profert, quæ locum ipsum facit illustrem. Haud enim in promptu quis quò progrediatur, habet, nisi indicem viarum hanc subinde respectet columnam. Quin & arcem ipsam terra mariq; conspicuam præstat, in vertice columnæ principia rerum, primaq; elementa sunt expressa. Prius autem quàm media transeat, edificium est quoddam pluribus ostijs patens, quorum cuique à deorum vetustorum aliquo est inditũ nomen: duæ dehinc pyramides lapideæ positæ, & fons profluens, Pisisstratarum fonte haud paulò melior. Mirandum etiam id quoq; spectaculum eò, quòd eorum qui fabricati sunt arcem, velut vno tanto operi nõ sufficiente, numerum nominaq; comprehendit, duodecinq; pariter in ipso arcis fastigio conspiciuntur artifices. Descendẽti autem ab arce mollis offertur locus, stadio adsimilis: idque ipsum loci est nomen. Aliã item parte alius quoque ad similia accommodus, non tamen ad planum ferens. Et ornatus sanè arcis pulchritudoque maior est, quàm vt paucis narrari possit. Quòd si quid præ

E 3 termi-

termisimus, admiratione rerum in se rapiendum animū est effectum. Sed & quæ pro magnitudine explicari non poterant, ea relinquere satius est visum.

Thesis. XIII.

Diuisio consultationū.
 Thesis, id est consultatio, est rei alicuius inuestigandæ per orationem disquisitio. Consultationum autem aliæ ciuiles sunt, aliæ contemplatiuæ. Ciuiles sunt, quæ actionem habent ciuitati accommodatam, velut. An ducenda vxor sit, an nauigandū, an muri faciendi. His enim omnibus ciuitatis status continetur. Contemplatiuæ verò, quæ ad solam animi considerationem pertinent, videlicet, Anglobosum cœlum, an multi sint mundi. Hæc enim in vsum hominibus non veniunt, sed mente sola peruidentur. Differt autem consultatio ab hypothesi, id est causa, quod causa definita est, consultatio verò indefinita. Definitio autem fit persona, re, causa, & reliquis, vt Muri sint ne faciendi, perquisitio est sine persona. Quod autem inuadentibus Persis Lacedæmonij consultant muro Spartam circumdare, causa est. Personam enim habet, Lacedæmonios deliberrantes: rem murum Spartæ addere: causam verò inuadentes Persas. Prima autem omnium præexercitamentorum consultatio contradictionem & solutionem velut quæstio capit. Diuiditur thesis primū eò quod vocamus aggressum, quā procerim loco pones: hinc finalibus vteris capitibus, legitimo, iusto, utili, & possibili.

EXEMPLVM.

Si quis-

Si quisquam omnia pariter laudare volet, is mihi matrimonium laudet. Demissum enim ex cœlo est, ipsumque rursus cœlū deis impleuit, eosque procreauit, quorum munere paternum hominibus tribuitur nomen: eisdemque quos progeniuit, dedit rerum naturam tuendam. In terras autem acceptum, reliquis omnibus originem dedit: quæque singula natura sua fluxa caducaque erant, ea stabilivit posteritate, æternitatemque ipsis successione adinuenit. Primū autem maximè ad fortitudinem subeūdaque constanter pericula homines impellit. Quoniam enim vxores liberosque defendit, pro quibus suscipiuntur bella, certum est eo quo ad sumēda arma hortatur, eo quoque vt erecti bellorum euentus subeamus, hortari. Quin iustos etiam, nedum fortes homines efficit. Cognationum enim necessitudines iuraque tribuit, quorum respectu metuque ab inferenda iniuria homines coerces: itaque iustitiam simul docet cum fortitudine. Sed & sapientes facit, quippe quibus charissimorum pignorum iniicit prouidentiam atque curam, quodque maximè quis miretur, ipsam temperantiā secum affert. Matrimonium, & in medijs voluptatibus modestiæ quoque inuenit locum. Legem enim libidinibus præscribens, temperantiæ fine voluptates coerces: quæque ipsa per se accusatur voluptas, eam matrimonio coniunctā laudamus. Si ergo matrimonium deos dedit, & procreando porritatem omnem firmat: si fortes item iustosque facit, & sapientes præstat & temperantes, quis est qui non pro virili,

*Contradictio
Solutio.* virili, quatenus possit, ipsum sibi putabit esse laudandum? Sanè, inquit, sed calamitatum multarum matrimonium est causa. Fortunam mihi videris, non matrimonium accusare. Quæ enim aduersa hominibus accidunt, eorum fortuna est causa, non matrimonium: at contra quæ læta matrimonium tribuit, ea certè nequaquã fortunæ accepta possunt referri. Rectius ergo est matrimonij bona laudare, quàm accusare mala quæ ex ipsa afferuntur fortuna. Iam verò si quis maximè humanorum casuum aduersa volet matrimonio assignare, nihilo tamen idcirco magis fugiendum erit. Num si qua reliquis in rebus nos offendunt, ea continuo nos ab ipsarum cura deterrebüt? Agedum singulas excutiamus artes: omnes habent aliquid quod quis accuset. Agricollæ procellis infestantur, grandine excutiuntur: non tamen si quos tempestas offendit, ideo statim agros relinquunt, sed perseuerant colere. Neque nautæ, si quid ex cœlo accidit ipsis, continuo post tempestatem dissoluunt naues, cessantq; nauigare deinceps metu eorũ quæ pertulerunt: verùm difficultates fortunæ tribuentes, ad opes quas mari parauerunt, reuertuntur. Bella etiã pugnaq; militantium absument vitam: non tamen quia occumbant aliqui, idcirco deserunt militiam: sed quia pugnantes ob fortitudinem laudantur, hoc ipso etiam q; ceciderunt, gaudent, & instantem fortunæ asperitatem præsentis gloriæ bono rependunt. Neq; enim propter mala, meliora, fugienda sunt, sed bonorum causa, & asper-

*Contradictio.
Solutio.* asperissima perferenda. Nonne ergo absurdum est, agricolas, nautas item & milites difficultates meliorũ gratia tolerare, matrimonium verò nobis auersandum putare, quia habeat aliquid quod offendat? Sanè, inquit sed viduitatem mulieribus, puerisq; orbitatem effert. Mortis hæc mala sunt, hæc q; nobis difficultatem circumdedit natura, quam tu quidem accusare mihi videris quod non homines effecit vt dij essent, accusarèq; matrimonium quod non dijs mortales cõiunxit. Quid insimulas matrimonium eorum quorum est apud mortem causa? Quur nuptiarum dicis, quod ipsius est naturæ? Patere perire eum qui natus est, quocunq; tandem pereat modo. Quid si occidunt homines, quia nati sunt, eademq; via coniungem viduam relinquunt, natosq; ex se filios faciunt pupillos? Quid hæc matrimonij dices culpa fieri, quæ solùm ab ipsa fiunt natura? At ego è cõtrario orbitatem viduitatemq; puto matrimonio resarciri. Mortuus est illi pater eòq; nomine pupillus est: reddit rursus alium illi matrimonium patrem. Itaq; hoc malũ nõ ex matrimonio prodit, sed matrimonio occultatur, fitq; matrimonium nõ causa orbitatis, sed abscondit potius ipsam, & instaurat. Sic viduitatem quoq; quã obitu mariti attulit natura, matrimonium nouis iterũ nuptijs immutat. Quã enim mors reliquit viduã, hæc rursus matrimonium viro cõiungit: atq; velut cõseruator muneris sui, ea q; dedit initio, ablata quoq; restituit. Auferre ergo viduitatem solet matrimonium,

nō facere. Pater quoq; morte liberis orbat, rursūq; alios matrimonio assequitur: fitque secūdo matrimonij munere pater, cui id quod semel iam habuerat paternū nomen, erat ablatū. Quid ergo matrimonij bona in crimen ipsius conuertis? Videris mihi nō arguere, sed laudare nuptias velle. Quādo enim enumerare nuptiarum bona cogis, laudator matrimonij factus es potius quā reprehensor: vituperānsq; matrimoniū, vt recensamus laudes ipsius adducis, causamq; præbes munera sua re cognoscēdi nobis, eo ipso quod crimina tua refutamus. *Esto, inquit, sed laboriosa tamen res est matrimonium. Verum, sed labores quoque matrimonium soluit, & auferuntur per nuptias, quaecunq; exercitos homines reddunt. Facilis quidem res est cum muliere sociari: quantulū autē virum in thalamo vxori coniungi? Iam quā in prōptu speratur puer, speratusque se profert, & in lucem prodians, mox patrem appellat? Addicitur deinde arti alicui discendæ, patriſque fit laborum particeps. In concionibus exinde versatur, pascitque in senectā patrem: & prorsus in quodcunq; res ipsa poposcerit, aptum se expeditumq; præbet. Adcō non est oratione recensere quanta matrimonium afferat bona. Ingens ergo res est matrimonium, & deos procreans, & mortalibus vt dii esse videātur, successiōe præstās. Docetque operatos sibi fortia atque iusta, simulq; prudentiam & temperātiā: quin & reprehensas alioqui voluptates honestas facit. Idcirco plurimi faciendum esse*

Contradi-
ctio.
salutio.

Epilogus.

esse

esse matrimonium inter omnia facile constat.

SCHOLIA.

Quoniam Theses eiusmodi sunt, quæ possint ad di- tendum magnā suppeditare copiam, Aristoteles em̄ teste Cicerone, Adolescentes ad copiam, in vtranque partē vt ornatius & vberius dicerent, in his exercuit: visum fuit, hanc particulam quoque latius quam in Aphthonio continetur exæqui, vt adolescentibus la- tior quo possint decurrere campus aperiatur.

Thesis igitur principium aptè ducitur à Prouerbio sententia, vel poetæ alicuius versiculo. Tentemus id breuissimè in hac Aphthonij thesi.

Mirificè Dido apud summū poetam: Nō licuit (in- quit) thalami expertē sine crimine vitā degere more ferē? Quauis enim de infausto sibi matrimonio quæ- ritur, tamen absq; matrimonio ferarū vitā esse putat.

Et verè: qui enim matrimoniū nominat, omnia si- mul bona nominat. Hoc nanq;, in superas arces illu- stras homines ituros, producit: qui mortales cū gignā- tur, in cœlicolarum naturam perpetuè victuri trans- formabuntur. Hoc peperit Heroas qui vitam inuen- ras per artes excoluerunt. Huic deniq; omnia huma- na bona referri debent accepta.

Si subeunda discrimina, experiundi labores essent, faceret viriliter, qui subiret, neque merita laude fru- straretur: at quanta suauitas, quanta amœnitas in be- ne instituto matrimonio est?

Quod si exæqui vellem amoris blādimenta, virgū- cularū & adolescentium lenes sub noctem susurros,

Εν τῆς
περιοχῆς.
i. vnde plu-
ra bona p-
pagentur.

Ante rem.

quantunque hoc sit ad virtutem irritamentum, cum adolescentibus excitantur ad fortia facta ut virginibus placeant, autore Platone, nunquam finis esset.

In re.

At vero si quæ iam in ipso matrimonio commoditates cernuntur, examines: nihil inuenies magis, aut utile, aut iucundum. Habes fidelem custodem rerum partarum, laborum & lætitiæ sociam, cuius consuetudine animi ægritudinem deponas. Et si quis casus læto te affigit, est quæ absideat, fomenta paret medicum rogat. Et multa alia quæ breui gyro comprehendi, nequeunt.

Post rem.

Sed omnia superat voluptas illa, quam ex coniugij fructu decerpere licet, cum filios videas florentes honoribus, & te senecta confectum reuerentes, & nutrimenti præmia conferentes.

Hypophora 14.

At dices innumera sunt incommoda, quæ matrimonium circumuallant, ducenda funera natorum, rogus aspiciendus amatæ coniugis.

Antipophora 14.

Quasi res vlla sit tam vndique perfecta, quæ incommodo careat. Accusa Solem isto nomine, quod capitis dolorem faciat. Damna cõuiuia, quod multis, cruditate inde contracta, sint mortis causa.

Solutio.

Si soli & primi essemus tam honestæ rei inuentores, non dubium est, quin maximis encomijs essemus celebrandi, quando quidem qui Musicam, bellum, feram, falcem inuenere laudantur, ut fileam interim de vino, tritico, & oleo, longo interuallo matrimonio inferioribus.

Ab optimo quoque facta.

Sed Moses, Abrahamus & reliqui illi heroes qui lumen diuinæ legis in hominum vitam intulerunt, nonne authores nobis sunt istius instituti & orationis, ipsi quoque

quoque mariti?

Sed quid argumentor? Quid plura disputo? quasi ^{*A recepta hominū per suasionē.*} gens vlla sit tam effera & immanis quæ ab hoc abhorreat instituto. Cum præmijs propositis prudentissimæ ciuitates homines ad matrimoniū compulerint.

Nunquam aliud natura, aliud sapientia dicit: quæ ^{*Natura.*} mares & fœminas creauit, ut matrimonio iungerentur, ut quod ætas aboleret, repararet coniugium.

Quid quod omne ius violat, qui vitam, quam à ^{*Ius humanum.*} maioribus accepit, non transmittit ad posteros. Et alimēta, quæ præstitere parentes, non præstat suis.

Sed quid rem manifestam colligo? cum neminem ^{*Ius diuinū.*} lateat matrimonium à rerum opifice Deo esse institutum. Cui repugnare, quid aliud est, quam Gigantum more bellare cum Dijs?

Sed ut alia desint, qui matrimonium de medio tollit, nonne exitium generi humano adfert? sine quo intra breuissimum tempus, omnia essent peritura.

Quare agite autoribus principibus viris, duce natu ^{*utile. honestum. Laudabile.*} ra, imperante Deo, matrimonium tueamini, vnde vtilitas, honos, commoditates innumeræ vobis redundabunt.

Legislatio.

XIII.

Legis quoque inductionem quidam exercitamentum esse putauerunt. Est enim propemodum tota causa, non tamen omnia quæ in causa sunt, intra se continens. Affert personam quidem, sed incertam, & non omnibus notam: vnde & in consultationis magis est parte, quam causæ. Quatenus enim figuram in se habet personæ, superat consultationem; quia tamen prorsus definitionem

Diuisio legis. non habet, idcirco citra causam subsistit. Est autem duplex legis inductio, confirmatio positæ legis, atq; confutatio. Lex autem est inuentum deorum, communis cōstitutio ciuitatis, correctio vtrinq; erratorum. *Ex Demosthenis Aristogitonē prima.* Diuisio autem inducendæ legis est ista. Tractabis eam capitibus eisdem, quibus negotiale: legitimo, iusto, utili, possibili. Proœmiū facies, postq; proœmiū subijcies contrariū: hinc capitibus prædictis vteris. Unde hoc exercitamentū à causa differt. **EXEMPLVM.**

Accusatio legis iubentis adulterum in ipso adulterio interfici. Nec mihi videtur per omnia lex ista laudanda: nec rursus ea quæ scripta, prorsus reprehendenda crediderim. Quod enim pœnā adulteris decernit, laudo planè, q; verò iudicum sententiam nō expectat, culpandū certè videtur. Si namq; largitionis metu, ne qua Iudices corrumpatur, iudicia præuenit, suspicax nimirū est, & inique nimium erga Iudices mētis: si vero iusta iudicare vos, quemadmodum facitis certè, arbitratur, iniquū esse constat, si lex Iudices quidē laudet, tollat autē iudicandi potestatem. *Contrariū.* Aliæ sanè leges, quæcūq; demū eæ sunt, & quæcūq; ratione per late, discrepant fortè ab alienæ ciuitatis legibus, sed & alterius rursus legibus cōueniunt. Hæc autē sola lex omnibus simul repugnat ciuitatum institutis. Videmini autē mihi multo rectius de hac lege cognituri, si omnia recenseatis consulta vestra atque decreta: Duces bellorū, sacerdotia, plebiscita, omniaq; adeo quæ ad rem militarem pertinent, iudicum subeunt diligentiam. Fitq; dux ille, quem iudex cōstituit:

stituit: sacrificat, qui iudici videtur: iustumq; decretū est, quod populi sententia perrogatum est. Victores quoque præmia non accipiunt bellorum, nisi iudicata. Quomodo ergo non absurdum est, omnia iudicum arbitrium expectare, solum verò præsentem legem iudicum subterfugere cognitionem? Sanè, inquit, sed magnæ sunt mœchorū iniuriæ. Quid autem? sicariorum an nō è graviorè scelus? quid proditores sicarijs? quid itè acrilogos pradoribus? an minus videlicet credemus nocentes? Attamen quanuis deprehensus, iudicum sententiam experitur: neq; proditor pœnas dat, nisi decerente iudice. Neq; perimitur sicarius, nisi eo qui accūat, coarguente delictū: Neq; qui numinibus dicata præripuerunt, puniuntur antè quàm iudex admissum cognouerit scelus. Nonne ergo iniquum est, maiora iudicum vindictæ reseruari, neq; quicquā eorū criminis loco, nisi iudici liqueat, æstimari: solum autē adulterū perire sine disquisitione, de quo maximè omnium cognosci oportebat, quāto rariius id cōtingere videmus? Et qd refert, inquit, occidā adulterū, an iudicibus tradam, si vtraq; via morte pœnas luet? Hoc interest, scilicet, qd inter tyrannum atque leges, quodq; inter Rempubicam & regnum. Tyranni enim est promiscuè quencunque libitū fuerit occidere, legum verò non nisi eum qui antè sit iudicio conuictus. Hocq; vel hinc maximè liquet, quod quæcūq; populus antè conciombus perquisierit, de ijs postea iudicio cognoscitur. At leges ea quæ incerta sunt,

sunt, puniunt tanquam deprehensa. Populus item disceptatione omnia atque contentione disponit, quò sint explicatiora omnia. Contra verò solus est pro omnibus, qui imperare & tyrannidē gerere decreuit. Quid ergo? multumne intererit occidere adulterum, & iudicum sententijs puniendum tradere. Ad hæc quoque, qui per se adulterum occidit: seipsum arbitrum poenæ admissi sceleris facit: qui verò iudicibus tradit ipsum, penes illos vult esse potestatem iusq; animaduertendi. Neminem autem dubitare crediderim, quin equius sit, eius qui accusatur, arbitrium esse apud iudicem, quàm apud accusatorem. Quinetiam qui suo arbitratu adulterum occidit, alterius rei gratia occidere ipsum aduersum se suspicionem relinquit. At qui iudicio exhibet, solum iusta sectari, præsentisq; sceleris dolorem videbitur vlcisci. Est, inquit, sed grauiore dabit poenas subito peremptus: alioqui enim medium ad iudicium vsque vitæ lucrabitur tempus. At contra porro habebit, si iudicetur. Acerbissimè enim iudicio destinatus deget: ipsa enim expectatio mali, malo ferè est magis acerba. Supplicium deinde repetitio poenæ cumulusq; videbitur, morieturq; sæpe, qui iam pro mortuo habitus est, expectationemq; habebit exitu duriozem. Occisus autem de improviso adulter, non dolet: sensumque mortis, poenæ celeritas aufert. Insensibilis enim exitus, qui, antè quàm expectetur, contingit: diu verò expectatus, vt semel solùm fiat, exaggerat tamen metus diuturnitate tormenta.

Contradi-
ctio.
Solutio.

tormenta. Age verò, si libet, considera hæc, conferq; inuicem. Ille per se ipsum occidit adulterum, nullumq; facit vltionis suæ testē: alius iudicibus tradit, multosq; adhibet supplicio spectatores. Acerbior haud dubiè vltionis modus, quicumq; oculis est plurium subiectus. Et optabilius alioqui adulteris, vt cūq; fuerit, occultè perire, opinionem apud plerosque relicturis, inimicitiarum causa esse occisos. Conuicto autem apud iudices crimine, indubitatam iam reus & nullis interpretationibus expositam sustinet poenam, & præter occultam illam mortem, apertè exploratæque Iudicū cognitionē. At grauis est adulter, omniumque scelerū magnitudinem supergressus. Coarguatur ergo prius, hinc occidatur: iudiceturq; potius, quàm poenas antè cognitionem incerto crimine pendat. Quæadmodū enim sublatis adulterij certiorē facient procreationē, neq; quisquā cuius sit filius deinceps dubitabit, vbi paterni nominis insidiæ adulteria fuerint adēpta: ita quum sit adulteriū publica quædā rerum naturæ iniuria, publica quoq; sententia plectatur. Vereor enim ne adulter secreto occisus, multos post se alios relinquat. Quando enim nefciūt reliqui quare perierit, improbè facta nihilominus æmulabūtur: atq; hoc ipsum q; punitus est, timeo vt non finis sit, sed initium futurum malorum.

Contradi-
ctio.
Solutio.

SCHOLIA.

Augustus legē Iuliā tulit in adulteros. A. Gel. li. 10. c. 23. adulterij iniquā legē adducit, ex orōne. M. Caton.

APHTHONII SOPHISTAE
 AVTHOR INNOMIMATVS
 DE RHETORICIS.

MNES res iuxta Rhetoricæ
 indagatiōe disciplinæ argumenta-
 do cōfirmantur, aut ex eo quod per-
 sonis, aut ex eo quod negotijs est at-
 tributū. Ac personis has res attri-
 butas putamus, nomē, naturā, victum, fortunā, habitū,
 affectionem, studia, cōsilia, facta, orationes, casus. No-
 men est quod vnicuiq; personæ datur, quo suo quæque
 proprio & certo vocabulo appellatur. Nam de nomi-
 ne nonnunquā aliquid suspitionis siue argumentatiōis
 nascitur: vt si dicamus idcirco aliquem calidum voca-
 ri, quod temerario & repētino consilio sit. Nam eius-
 modi nomina quasi indices morū hominibus sæpissimē
 imponuntur. Ac de natura licet aliquantulum ducere
 suspiciōes, cuius partes sunt plurimæ. Aut enim sexus
 consideratur, vt virnē. an mulier sit: aut natio, vt Gra-
 ius, an Barbarus: aut patria, vt Atheniensis, an La-
 cedæmonius: aut cognatio, quibus maioribus, quibus
 consanguineis: aut ætas, vt puer, an adolescens: natu-
 grandior, an senex. Præterea commoda, aut incōmoda
 considerantur, an natura data animo, an corpori, hoc
 modo. Valens an imbecillus, longus an breuis, formo-
 sus an deformis, velox an tardus, memor an obliuiosus:
 pudens, patiens, an contrā; & omnia hæc quæ naturæ
 sunt

Nomen.

Natura.

sunt attributa ad aliquā coniecturam faciēdam. Et ex ^{victus.}
 victu multæ trahuntur suspiciones, cum quemadmodū,
 & apud quos, & à quibus educatus & eruditus sit,
 quæritur, & cum quibus viuat, quæ ratione vitæ, quo
 more domestico viuat. Et ex fortuna sæpe argumenta ^{Fortuna.}
 nascitur, cum seruus an liber, pecuniosus an pauper
 nobilis an ignobilis, felix an infelix, priuatus an in po-
 testate sit, aut fuerit, aut futurus sit, consideratur: aut
 denique aliquid eorum quæritur, quæ fortunæ esse at-
 tributa intelligantur. ^{Habitum.} Habitum autem quod in aliqua
 perfecta & constanti animi, aut corporis absolute
 consistit, aut virtutis, aut artis alicuius perceptiōe, &
 item corporis aliqua cōmoditate, non natura data, sed
 studio & industria comparata, ipsa causa posita doce-
 bit quid hic quoq; locus suspitionis ostēdat. ^{Affectio.} Affectio
 est animi, aut corporis ex tempore aliqua de causa com-
 mutatio: vt lætitia, metus, cupiditas, molestia, morbus,
 debilitas, & alia, quæ in eodem genere reperiuntur. Et
 ideo affectionis quidem ratio perspicuam solet per se
 gerere coniecturam, vt amor, iracundia, propterea q̄
 & illorum vis intelligitur & quæ res harum aliquam
 rem consequantur, facie cognitæ sunt. ^{studium.} Studium autē,
 quod est animi assidua & vehementer ad aliquam rem
 applicata magna cum voluntate occupatio: vt philoso-
 phiæ, poetiæ, geometriæ, literarum. Facile ex eo dūce-
 tur argumentatio eius quod res in causa desiderabit.
 Item ex cōsilio sumetur aliquid suspitionis. ^{Consilium.} Nam con-

Facta casus orationes. *Negotijs attributa.* *Locus.* *Tempus.*
 filium est aliquid faciendi non faciendive excogitata ratio. Facta autem, & casus & orationem, tribus ex temporibus considerabimus: quid fecerit, aut quid ipsi acciderit, aut quid dixerit: & quid faciat, quid ipsi accidat. quid dicat: aut quid factururus sit, quid ipsi casurū qua sit vsurus ratione. Negotijs quæ sunt attributa, partim sunt continentia cum ipso negotio, partim in gestione negotij considerantur, partim adiuncta negotijs sunt, partim gestum negotium consequuntur. Continentia cū ipso negotio sunt ea quæ semper adfixa esse videntur ad rem, neque ab ea possunt separari. Ex his prima est brevis complexio totius negotij, quæ summam continet facti, hoc modo, Patris occisio, patriæ proditio est. Deinde causæ eius summæ, per quam, & quamobrem, & cuius rei causa factum sit, quæritur. Deinde in ipso genere negotij, quid actum sit, deinde quid postea factum sit. In gestione negotij, qui locus secundus erat, de his quæ negotijs sunt attributa, quæritur: locus, tempus, modus, occasio, facultas. Locus consideratur, in quo res gestæ sit, ex oportunitate quam videtur habuisse negotium administrandum. Ea autem oportunitas quæritur ex magnitudine, interuallo, longinquitate, propinquitate, solitudine, celebritate, natura ipsius loci, & vicinatis, & totius regionis. Ex his etiam attributionibus, sacer, prophanus, publicus, priuatus, alienus, an ipsius loci sit de quo agitur, locus sit an fuerit. Tempus autem est id quo nunc uti-

mur.

mur. Nam ipsum quidem generaliter definire difficile est, pars quædam æternitatis, cum alicuius annui, mensuræ, diurni, nocturnive spatij certa significatione. In hoc & quæ præterierint, consiedrantur: & eorum ipsorum quæ propter vetustatem absoluerint, aut incredibilia videantur, vt in fabularum numerum reponantur, & quæ iam diu gesta, & à memoria nostra remota, tamen faciunt fidem verè tradita esse, quòd eorū monumenta certa in literis extēt: & quæ nuper gesta sunt, quæ scire plerique possunt: & item quæ insent in præsentia, & cū maximè fiant: & quæ consequantur: in quibus potest considerari quid ocysus, quid serius futurum sit. Nam sæpe oportet commetiri cum tempore negotium, & videre, potueritne aut magnitudo negotij, aut multitudo in eo transigi tempore. *Occasio.* Occasio autem est pars temporis, habens in se alicuius rei faciendæ, aut non faciendæ oportunitatem. Verum in tempore spacium quodammodo declaratur, in occasione ad spacium temporis faciendi quædam oportunitas intelligitur. Hæc in tria distribuitur genera, publicum, commune, singulare. Publicum est, quod ciuitas vniuersa aliqua de causa frequentat, vt ludi, dies festus, bellum. Commune, quod accidit omnibus eodem ferè tempore, vt messis, vindemia, calor, frigus. Singulare est, quod aliqua de causa priuatim alicui solet accidere, vt nuptiæ, sacrificium, funus, conuiuium. *Modus.* Modus est in quo, quem admodum, & quo animo factum sit quæritur: cuius

partes sunt prudentia, & imprudentia. Prudentia autem ratio quaeritur ex his quae clam, palam, vi, persuasione fecerit. Imprudentia autem in purgationem confertur: cuius partes sunt, inscientia, casus, necessitas.

Facultas.
Adiunctum
negotio.

Facultas sunt, aut quibus facilius aliquid fit, aut sine quibus non fit. Adiunctum negotio autem illud intelligitur quod maius, & quod minus, & quod simile ei negotio de quo agitur, & quod aequè magnum, & quod contrarium, & quod plurimum dicitur, & quod disparatum, & genus, & pars, & euentus. Et minus, & aequè magnum, & ex vi, & ex numero, & ex figura negotij, sicut ex actu corporis consideratur. Simile autem ex specie comparabili, aut conferenda atque adsimulanda natura iudicatur. Contrarium est, quod positum est in genere diuerso ab eo cui contrarium dicitur, plurimum distat, ut frigus, calor, vita, mors. Disparatum est autem id, quod ab aliqua re praepositione negationis separatur, hoc modo, sapere, & non sapere. Genus est, quod partes aliquas complectitur, ut cupiditas. Pars est, quae est sub genere: ut amor, auaritia. Euentus est exitus alicuius, in quo quaeri solet quid ex quaque re euenerit, eueniat, euenturum sit: ut ex arrogantia odium, ex insolentia arrogantia.

Quarta autem pars est ex his quae negotio dicebamus attributa, consecutio. Haec res in hac quaeruntur, quae gestum negotium consequuntur. Primum factum est, quo id nomine appellari conueniat, Deinde eius fa-

Eti qui

Eti qui sint principes & inuectores. Qui denique authoritatis eius & inuentionis comprobatores atque aemuli. Deinde quae de ea re, aut quae eius rei sit lex, consuetudo, pactio, iudicium, scientia, artificium. Deinde natura eius, vulgò euenire solcat, an insolenter errarò. Postea homines sua authoritate id comprobare, an defendere in his consueuerunt, & caetera quae factum aliquid similiter confestim, aut ex interuallo solent consequi. Ac negotijs ferè res, quas commemorauimus, sunt attributae.

FINIS.

Salmanticae.

Excudebat Andreas à Portonarijs,

S. C. M. Typographus.

1556

